

บทที่ 4

การดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

องค์กรวิทยุกระจายเสียงเป็นองค์กรสื่อมวลชนที่เก่าแก่องค์กรหนึ่งของประเทศไทย จัดตั้งขึ้นครั้งแรกเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ทั้งด้านการบันเทิง การเผยแพร่วัฒนธรรม ชุมชนกิจกรรม การศึกษา รวมทั้งเป็นเครื่องมือทางด้านการเมืองการปกครอง องค์กรวิทยุกระจายเสียงของไทยเริ่มจัดตั้งขึ้นก่อนที่จะมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครององค์กรนี้ก็ได้รับบทบาทสำคัญในการให้บริการแก่สังคมในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวางทั้งการกระจายเสียงภาคในประเทศและภาคภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีองค์กรที่เป็นแม่ข่ายในการส่งกระจายเสียงแห่งชาติเดียวกัน คือสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สำหรับการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้ท้าวิจัยได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ดังนั้นในบทนี้เริ่มแรกจึงเป็นการลำดับความเป็นมาของการจัดตั้งองค์กรการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของประเทศไทย การพัฒนาการทางด้านเทคนิค และการประเมินผลการรับฟังจากผู้ฟังในต่างประเทศรวมทั้งการดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

การดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในสมัยกรม

โทรเลขวิทยุโทรเลขและก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2470-2484)

กรมโทรเลขวิทยุโทรเลขถือเป็นองค์กรแรกของประเทศไทยที่จัดให้มีการทดลองวิทยุกระจายเสียงขึ้น เนื่องจากกรมโทรเลขวิทยุโทรเลขเป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับวิทยุโทรเลขหรือวิทยุเพื่อการสื่อสารอยู่แล้ว ต่อมาเมื่อมีการค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงในสหรัฐอเมริกาและในยุโรป

เป็นผลสำเร็จ ประเทศไทยก็ได้รับเอาเทคโนโลยีใหม่เอี่ยมมานุคนั้นเข้ามาด้วย โดยกองช่างวิทยุกรมไปรษณีย์โทรเลข ได้เตรียมการทดลองวิทยุกระจายเสียงเป็นการภายใน ตั้งแต่ พ.ศ. 2470 แต่ถ้าหากจะกล่าวถึงตัวบุคคลที่เป็นผู้บุกเบิกและริเริ่มให้มีการส่งวิทยุกระจายเสียง (มีในฐานะองค์กร) ก็คือนายพลเอกพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ในขณะที่ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม พระองค์ท่านทรงฝึกฝนพระทัยในงานวิทยุ ถึงกับทรงซื้อเครื่องรับวิทยุโทรศัพท์ขนาดเล็กมาติดตั้งทดลองที่วังบ้านดอกไม้ เพื่อเป็นการค้นคว้าส่วนพระองค์ และได้ทดลองส่งเสียงพูดกับเสียงดนตรีด้วยเครื่องส่งวิทยุโทรศัพท์นี้ด้วย

การส่งวิทยุกระจายเสียงได้กระทำอย่างจริงจัง และถือว่าเป็นงานประจำของกองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลขตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2471 โดยตั้งสถานีที่ตีตกทำการไปรษณีย์ปากคลองร้องอ่าง ตำบลราชบุรณะเป็นครั้งแรก สถานีวิทยุกระจายเสียงทดลองนี้ใช้สัญญาณเรียกขานว่า 4 พี.เจ. (SH 4 PJ) กระจายเสียงโดยใช้คลื่นสั้น มีความยาวคลื่นประมาณ 37 เมตร กำลังส่ง 200 วัตต์ นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยได้มีการส่งวิทยุกระจายเสียง และนับแต่นั้นมา กองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข ก็ได้ดำเนินการทดลองส่งคลื่นวิทยุกระจายเสียงโดยการปรับปรุงกำลังคลื่นส่ง เปลี่ยนความถี่ และเปลี่ยนสัญญาณเรียกขาน

เสงี่ยม เผ่าทองสุข¹ ได้กล่าวถึงการส่งกระจายเสียงในยุคแรกว่า "การส่งกระจายเสียงในสมัยแรกเราใช้คลื่นสั้น เพราะเหตุว่าเป็นเครื่องขนาดเล็กที่ซื้อมาจากต่างประเทศ ความจริงมุ่งหมายที่จะส่งภายในประเทศแต่ว่าผลการรับฟังภายในประเทศไม่ค่อยดี... ในที่บางแห่งกลางคืนรับได้กลางวันรับไม่ได้ อย่างส่งจากกรุงเทพฯไปหัวหินรับไม่ได้ แต่ออสเตอร์เลียรับได้... กองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลขจึงเปลี่ยนไปทดลองส่งวิทยุกระจายเสียงด้วยคลื่นยาว (หรือความถี่ปานกลาง Medium Frequency) ใช้ความยาวคลื่น 320 เมตร มี

---

¹ สัมภาษณ์ เสงี่ยม เผ่าทองสุข, อดีตรองอธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข, 25 พฤษภาคม 2535.

กำลังส่ง 1,000 วัตต์ ใช้สัญญาณเรียกขานว่า หนึ่ง หนึ่ง พี.เจ. (HS 11 PJ) สำหรับการกระจายเสียงภายในประเทศ ส่วนการทดลองส่งกระจายเสียงด้วยคลื่นสั้นคงใช้สำหรับการส่งวิทยุกระจายเสียงไปต่างประเทศเท่านั้น”

จนถึง พ.ศ. 2473 ประชาชนมีความสนใจฟังวิทยุกระจายเสียงมากขึ้น ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยุโทรเลขแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2473 มีหลักการสำคัญคือ² เปิดโอกาสให้ประชาชนมีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงได้ (ก่อนหน้านี้ยกกฎหมายไม่อนุญาตให้เอกชนมีเครื่องรับวิทยุไว้ในครอบครอง) กองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข จึงได้ขยายงานจัดตั้งสถานีวิทยุขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่ทุ่งพญาไท (ปัจจุบันเป็นโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ ของกองทัพบก) สถานีวิทยุแห่งนี้มีชื่อว่า "สถานีวิทยุกรุงเทพฯที่พญาไท (Radio Bangkok at Phayathai) ซึ่งกรมไปรษณีย์โทรเลข ได้เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งแรก ที่มาใช้สถานีทดลอง เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2473 ซึ่งตรงกับวันฉัตรมงคลในรัชกาลที่ 7 ในพิธีเปิดนี้มีการถ่ายทอดกระแสพระราชดำรัสในงานพระราชพิธีฉัตรมงคลจากพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในพระบรมมหาราชวัง ด้วยกระแสพระราชดำรัสเปิดการส่งวิทยุกระจายเสียงครั้งแรกมีข้อความว่า³

"...การวิทยุกระจายเสียงที่ได้มีการจัดขึ้นและทำการทดลองตลอดมานั้น ก็ด้วยความมุ่งหมายว่าจะส่งเสริมการศึกษาการค้าขายและการบันเทิงแก่พ่อค้า ประชาชน เพื่อควบคุมการนี้เราให้แก้ไขพระราชบัญญัติ ดังที่ประกาศใช้เมื่อเดือนกันยายนแล้ว และบัดนี้เสร็จแล้ว เราจึงขอถือโอกาสสั่งให้เปิดใช้เป็นปฐมฤกษ์ ตั้งแต่บัดนี้ไป..."

---

²มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, การบริหารงานวิทยุกระจายเสียง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2531), หน้า 14-15.

³กรมประชาสัมพันธ์, วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี, (หน่วยแจกเอกสารและโรงพิมพ์ กรมประชาสัมพันธ์, 2533), หน้า 14.

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 ทางราชการทหาร
 บกต้องการสถานที่วังพญาไทเพื่อจัดสร้างเป็นโรงพยาบาล (โรงพยาบาลพระ
 มงกุฎเกล้าในปัจจุบัน) สถานีวิทยุพญาไทจึงได้ทำการส่งกระจายเสียงโดยใช้ชื่อ
 สถานีวิทยุใหม่ว่า "สถานีวิทยุกรุงเทพฯที่ศาลาแดง" ย้ายไปรวมอยู่กับสถานีวิทยุที่
 ศาลาแดง โดยได้มีการปรับปรุงเครื่องส่งใหม่ ปรับปรุงกำลังส่งให้สูงขึ้น และ
 เปลี่ยนขนาดคลื่นใหม่ โดยใช้สัญญาณเรียกขานว่า 7 พี.เจ. นอกจากนี้ยังมีการ
 ทดลองส่งวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้นไปยังต่างประเทศที่เรียกว่าสถานีวิทยุ 8 พี.
 เจ. อีกด้วย

กองโฆษณาการและกรมโฆษณาการ

วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2476 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งกองโฆษณา
 การขึ้นมา⁴ และวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2476 มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระ
 ทรวง ทบวง กรม เปลี่ยนชื่อ "กองโฆษณาการ" เป็น "สำนักงานโฆษณาการ"⁵
 ซึ่งการจัดตั้งสำนักงานโฆษณาการขึ้นนี้มีวัตถุประสงค์โดยย่อ ดังนี้⁶

1. เพื่อที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงแน่นแฟ้นในกระบวนการปกครอง
2. เพื่อให้ฐานะแห่งประเทศไทยเป็นที่ไว้วางใจแก่นานาประเทศ

⁴ราชกิจจานุเบกษา, อ้างถึงพรสวรรค์ อุทาร์วุฒิพงษ์ "บทบาทหน้าที่
 กรมประชาสัมพันธ์ ในฐานะองค์กรสื่อสารมวลชน" (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหา
 บัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 50.

⁵กรมประชาสัมพันธ์, กิจการและระเบียบวิธีปฏิบัติราชการของสำนัก
 งานโฆษณาการ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, 2480), หน้า 29 - 30.

⁶มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, การบริหารงานวิทยุกระจายเสียง
 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2531), หน้า 15.

3. เพื่อให้ราษฎรได้รับความเป็นไปในวิธีบริหารบ้านเมืองของตน
4. เพื่อให้ข้าราชการทุกชั้นทุกตำแหน่งรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตน

โดยตรง

เพื่อให้บรรลุลักษณะดังกล่าวนี้ รัฐบาลจึงได้จัดตั้งองค์การของรัฐขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งพันตรีหลวงรณสีทธิพิชัย อดีตอธิบดีกรมโฆษณาการ (พ.ศ. 2490-2493) ได้บรรยายถึงสาเหตุของการจัดตั้งกรมโฆษณาการทางวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2477 ว่า⁷

"เพื่อที่จะให้สำเร็จผลดังกล่าวมานี้ จึงเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดให้มืองค์การของรัฐบาลขึ้นส่วนหนึ่ง เป็นองค์การที่รักษาไว้ซึ่งนโยบายของรัฐบาล มีหน้าที่เป็นปากเสียงของรัฐบาลโดยตรง ในอันที่จะแก้และกันความเข้าใจผิดซึ่งอาจจะมีขึ้นทั้งนอกและในประเทศ ในการปกครองตามลัทธิประชาธิปไตยนั้นย่อมกำหนดให้อำนาจสูงสุดอยู่ที่ปวงชน เพราะฉะนั้นความเข้าใจผิดหรือถูกของปวงชนจึงย่อมเป็นผลโดยตรงแก่นโยบายของรัฐบาล ส่วนการภายนอกประเทศนั้นเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การโฆษณาของเขาจะไม่มากระทบกระเทือนถึงประชาชนของเรา อันจะเป็นผลให้เกิดอคติเอนเอียงไปในทางสนับสนุนส่วนได้ส่วนเสียของประเทศใดประเทศหนึ่งได้ ดังนั้นหัวใจของการโฆษณาจึงมีว่า เมื่อใดการโฆษณาของรัฐบาลปราศจากความสำเร็จ เมื่อนั้นรัฐบาลย่อมตกอยู่ในความลำบาก เพราะเหตุว่าการใช้อำนาจบังคับกับน้ำใจคนนั้น ย่อมไม่ดีเท่าวิธีที่ทำให้ความรู้และเหตุผลแก่ประชาชน และโดยชักชวนประชาชนให้เห็นใจรัฐบาล องค์การที่ควรจัดตั้งเพื่อความสำเร็จดังกล่าวแล้วนั้น รัฐบาล รัฐธรรมนูญ แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้จัดตั้งสำนักงานโฆษณาการขึ้นกระทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว"

⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 15 - 16

สำนักงานโฆษณาการในสมัยที่เริ่มตั้งขึ้นใหม่มีฐานะเทียบเท่ากรม มีหัวหน้าสำนักงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี แบ่งส่วนงานออกเป็น 3 กอง คือ⁸

1. สำนักงานเลขานุการกรม รับผิดชอบงานสารบัญและงานคลัง
  2. กองเผยแพร่ความรู้ มีงานเอกสาร วิทยุกระจายเสียง ปาฐกถา ภาพยนตร์ และการแสดงเบ็ดเตล็ด
  3. กองหนังสือพิมพ์ มีหน้าที่บริการข่าวสาร และเป็นสื่อสัมพันธ์กับบรรดานักหนังสือพิมพ์ซึ่งกำลังมีบทบาทในการเผยแพร่ข่าวสารอย่างสำคัญในขณะนั้น
- ภายหลังที่ย้ายสถานีวิทยุจากพญาไทไปอยู่ที่ศาลาแดงแล้วรัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่ากิจการวิทยุกระจายเสียงควรอยู่ในสังกัดของสำนักงานโฆษณาการ

31 มีนาคม พ.ศ. 2481 รอนกิจการด้านช่างและทะเลเบียนวิทยุจากกรมไปรษณีย์โทรเลขมาขึ้นกับสำนักงานโฆษณาการ

21 เมษายน พ.ศ. 2482 รอนกิจการวิทยุกระจายเสียงจาก กรมไปรษณีย์โทรเลขมาขึ้นกับกรมโฆษณาการ ส่วนการส่งวิทยุกระจายเสียงไปต่างประเทศนั้น รอนมาแต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเท่านั้น งานฝ่ายช่างที่เกี่ยวกับห้องส่งวิทยุกระจายเสียงยังคงขึ้นอยู่กับกองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลขต่อไป⁹

มีเอกสารหลายฉบับรวมทั้งจากการให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่เคยทำงานทางด้านกรกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศหลายท่านระบุสอดคล้องกันว่าการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ คงจะรอนมาอยู่กับสำนักงานโฆษณาการพร้อม ๆ กับการรอนกิจการด้านช่างและทะเลเบียนวิทยุจากกรมไปรษณีย์โทรเลขเมื่อปี พ.ศ. 2481¹⁰

⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 16.

⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 20.

¹⁰ กรมประชาสัมพันธ์, 50 ปีกรมประชาสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร, ฝ่ายผลิตเอกสารกรมประชาสัมพันธ์, 2526) หน้า 39.

อาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยเริ่มทำการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ในสมัยทดลองการส่งกระจายเสียงของกรมโทรเลข เมื่อเดือนพฤษภาคม 2471 โดยใช้ความถี่สูง (High Frequency สมัยนั้นเรียกคลื่นสั้น) ทำการออกอากาศ 2 ภาษา คืออังกฤษและฝรั่งเศส และเป็นลักษณะของการทดลองเครื่องส่ง เพื่อผลทางด้านทางเทคนิคมากกว่าที่จะให้เกิดผลทางด้านการประชาสัมพันธ์ของประเทศ

เสงี่ยม เผ่าทองสุข¹¹ กล่าวว่า "ในการส่งครั้งนั้นเราใช้เป็นภาษาอังกฤษ และฝรั่งเศส การส่งครั้งแรกเรามีความมุ่งหมายเพื่อจะทดสอบว่า ถ้าเราส่งจากเมืองไทยมันจะไปได้ไกลแค่ไหน ความมุ่งหมายมีเพียงแค่นั้น คือเป็นผลทางวิชาการว่าประเทศไหนบ้างที่จะรับฟังได้ เราไม่ได้มุ่งหมายเพื่อการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์"

จางง รังสิกุล¹² พูดถึงการส่งกระจายเสียงในยุคต้น ๆ ว่า "สมัยเริ่มแรกทีเดียว ประมาณปี พ.ศ. 2471 ได้มีการทดลองกระจายเสียงเป็นภาษาอังกฤษ คล้าย ๆ สมัยนั้น นิยมกันว่าเครื่องรับวิทยุต่าง ๆ พยายามส่งออกเป็นภาษาต่างประเทศเพราะจะรับกันได้ทั่วไป และก็แลกเปลี่ยนความรู้กัน ก็คล้าย ๆ กับว่า ออกเป็นภาคทดลองก่อนหนึ่งภาคเป็นภาคคลื่นสั้นก่อน... กรมโทรเลขได้มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลืออยู่มาก โดยเฉพาะในด้านการข่าวและงานวิทยุกระจายเสียงทั้งในและนอกประเทศ... ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรี คือ จอมพล บ. พิบูลสงคราม ซึ่งเวลานั้นเป็นนายพันเอก ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งแทนนายพลตรี พระยาพลพลพยุหเสนา และมีนายวิลาศ โรสถานนท์ มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมโฆษณาการ ใน พ.ศ. 2481 แล้ว งานวิทยุกระจายเสียงนี้ได้ถูกรโอนมาเป็นของกรมโฆษณาการเกือบทั้ง

---

¹¹ สัมภาษณ์ เสงี่ยม เผ่าทองสุข อธิบดีรองอธิบดีกรมโทรเลข, 25 พฤษภาคม 2535.

¹² สัมภาษณ์ จางง รังสิกุล อดีตหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ, 21 พฤษภาคม 2535.

หมด... และดูเหมือนจะเป็นปี พ.ศ.2481 นั่นเองคุณวิลาศ รอสถานนท์ ทำพิธีเปิดวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศขึ้นมาเป็นแผนกคลื่นสั้น คนที่รับงานคนแรกคือ คุณสุนทร หงส์ลดารมภ์ ทามาจนกระทั่งย้ายกรมประชาสัมพันธ์มาอยู่ที่ถนนราชดำเนิน...ก็ตั้งกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศขึ้น ผมเป็นหัวหน้ากองคนแรก...กองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศก็ตั้งขึ้นมาจากแผนกคลื่นสั้นนี้แหละ ยกทั้งแผนกขึ้นมาเป็นกอง"¹³

อย่างไรก็ตาม ช่วงของการทดลองการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของไทยนั้นปรากฏว่ามีหลายประเทศสามารถรับฟังได้ และได้มีการรายงานผลการรับฟังเข้ามา

เสงี่ยม เผ่าทองสุข¹⁴ เล่าว่า "ในช่วงแรกที่ส่งกระจายเสียงออกไปยังต่างประเทศก็มี feedback กลับเข้ามามาก คือมีจดหมายเข้ามา สมัยนั้นเขาเรียกว่า QSL card ซึ่ง QSL เป็นรหัสย่อของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ มีความหมายว่าขอให้ตอบมา ทั้งนี้มีประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นสมาชิกและเป็นสหภาพที่เป็นผู้วางระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการติดต่อทางวิทยุออกข้อบังคับเรื่องวิทยุ ในข้อบังคับนี้ก็บอกว่าให้ใช้รหัสสากล เพราะเหตุว่ามีหลายภาษาที่พูดกันไม่รู้เรื่องก็เลยต้องใช้รหัส...QSL เป็นรหัสสากลที่ใช้เหมือนกันทั่วโลก ซึ่งหมายความว่าให้ตอบมาว่ารับได้หรือไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น เวลาที่เราส่งกระจายเสียงไปแล้ว จะมีพวกนักเล่นวิทยุเขาจะส่ง QSL Card ไปรษณียบัตรตอบรับ เขาจะตอบว่าวันที่เท่าไร เวลานั้น ข้าพเจ้าได้ยินท่านบรรยายอะไร

¹³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, การบริหารงานวิทยุกระจายเสียง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2531) หน้า 16 - 17.

¹⁴ สัมภาษณ์ เสงี่ยม เผ่าทองสุข, 25 พฤษภาคม 2535.

คลื่นหรือความถี่เท่าไร เพื่อเราจะได้ตรวจสอบของเราว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าถูกต้องหรือผิดพลาดเราก็ให้ QSL เขาไป ยืนยันว่าที่รับฟังนั้นเป็นสถานีของเราใช่หรือไม่... ฉะนั้นบัตรที่เขาตอบมาในสมัยก่อนจึงเรียกว่า "QSL Card" เป็นบัตรตอบยืนยันว่าเขาได้ยิน แล้วเราก็ตอบเขาไปด้วย QSL card เช่นกัน ซึ่ง QSL card ของเรานั้นจะเป็นรูปภาพ มีชื่อของสถานีอยู่ด้วย... ส่วนใหญ่ในสมัยก่อนพวกที่ส่ง QSL card จะเป็นพวกนักวิทยุสมัครเล่น"

ภายหลังจากโอนการส่งกระจายเสียงทั้งหมดจากกรมไปรษณีย์โทรเลข มาขึ้นอยู่กับกรมโฆษณาการ การส่งกระจายเสียงคลื่นสั้นภาคภาษาต่างประเทศยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้ฟังจากต่างประเทศได้เขียนจดหมายรายงานการรับฟังเป็นประจำ

สุนทร หงส์ลดารมภ์¹⁵ ให้ความเห็นว่า "...คลื่นสั้นของเรา กำลังยังน้อยชนิดหนึ่ง แต่ก็ยังออกไปถึงประเทศทั่ว ๆ ไปบนแถบที่ใหม่ใกล้กันได้ทั่วถึงเช่น รัสเซีย อินเดีย ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มลายู พม่า รอบ ๆ นี้เราถึงหมด ที่รู้ว่าเป็นหมดเพราะว่าเราได้รับหนังสือจากผู้ฟัง เขียนมาถึงเราเป็นประจำ วันนั้นได้รับข่าวเรื่องนี้จากประเทศไทย สนใจมาก ขอให้ส่งข่าวทางอนึ่งนี้ออกไปเรื่อย ๆ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ แม้แต่ตอนที่เราทำให้อินเดียตอนที่เขากอบกู้เอกราชก็ได้รับหนังสือจากผู้ฟังชาวอินเดียว่าเขาได้รับฟังข่าวนี้จากประเทศไทย..."

จางง รังสิกุล¹⁶ กล่าวว่า "ช่วงที่ผมเข้ามาอยู่ในกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ก็มี QSL card เข้ามา ที่ขอมาให้ verify ว่ารับคลื่นของเราได้ในเวลานั้นเวลานี้ใช่หรือเปล่า อะไรอย่างนี้ เป็นลักษณะงานอดิเรกของเขา อดทนว่าใครรับสถานีไหนได้บ้าง ที่จะเขียนมาออกความคิดเห็นบ้างก็มีเป็นส่วนน้อย คือพวกที่รับก็คงจะเป็นพวกชอบเล่นวิทยุและรับฟังคลื่นต่างประเทศ แล้วติดต่อมา verify ว่าใช่หรือไม่ใช่เป็นงานสนุกกัน"

15 สัมภาษณ์ สุนทร หงส์ลดารมภ์, 4 มิถุนายน 2535.

16 สัมภาษณ์ จางง รังสิกุล, 21 พฤษภาคม 2535.

การดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในยุคแรกนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคทดลองทางด้านเทคโนโลยีไม่ได้มีบทบาทหน้าที่หรือเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศแต่อย่างใด เป้าหมายหลักของการกระจายเสียงก็เป็นการทดลองเครื่องส่งเท่านั้น จวบจนกระทั่งได้มีการรอนกิจการด้านการกระจายเสียงจากกรมไปรษณีย์โทรเลข มาอยู่กับสำนักงานโฆษณาการในปี 2481 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินกิจการงานวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยพร้อมด้วยภาคภาษาต่างประเทศได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะเป็นการทดลองเครื่องส่งของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ก็ยังมีผู้ฟังชาวต่างประเทศในต่างประเทศซึ่งเป็นนักวิทยุสมัครเล่นสามารถฟังได้ และส่งรายงานผลการรับฟังเข้ามา และการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศก็มีบทบาทที่สำคัญขึ้นในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

การดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2489)

ภายหลังจากที่ได้รอนกิจการวิทยุกระจายเสียงทั้งหมด รวมทั้งการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศมาขึ้นกับสำนักงานโฆษณาการในปี พ.ศ. 2481-2482 อันเป็นช่วงระหว่งการเริ่มต้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งระยะแรกเกิดขึ้นในยุโรปก่อน และมีชาวต่างประเทศที่สำคัญเข้ามาในเมืองไทยมาก ารูปของการเยี่ยมเยียนเป็นทางการหรือกึ่งราชการ การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด จากข้อเขียนของไพโรจน์ ชัยนาม¹⁷ เล่าว่า ประเทศคู่สงครามได้พยายามทำการประชาสัมพันธ์ โฆษณาชวนเชื่อ รัมมน้าว ฯลฯ โดยใช้ทั้งภาษาของตนเองและภาษาของต่างชาติ แพร่กระจายไปทั่วโลก ซึ่งเป็น

---

¹⁷ไพโรจน์ ชัยนาม, 50 ปี กรมประชาสัมพันธ์, (กรุงเทพฯ, ฝ่ายผลิตเอกสาร กรมประชาสัมพันธ์, 2526), หน้า 50.

ส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยในสมัยนั้นตื่นตัวกับการนำเอาสื่อวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ทำให้มีการปรับปรุงการดำเนินงานระบบการส่งสัญญาณของวิทยุภาคภาษาต่างประเทศของประเทศไทย ในส่วนของการส่งกระจายเสียงนั้นได้ทำการส่งกระจายเสียงในระบบคลื่นสั้น ขนาด 49 เมตร ควบคู่กับคลื่นยาว 363 เมตร และใช้เครื่องส่ง 10 กิโลวัตต์ แต่การกระจายเสียงก็ประสบปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์พลังงานไฟฟ้า เนื่องจากโรงงานไฟฟ้าวัดเลียบ ถูกระเบิดเสียหายจ่ายกระแสไฟฟ้าไม่ได้เต็มที่ การกระจายเสียงต้องหยุดชะงักเป็นครั้งคราว และต้องย้ายที่ทำงานหลบภัยสงครามไปอยู่ที่ตำบลหลักสี่ และข่าวที่รับฟังจากการกระจายเสียงของสถานีวิทยุต่างประเทศบางข่าวก็ได้นำออกเผยแพร่ให้ประชาชนชาวไทยได้รับทราบด้วย เวลานั้นสำนักงานโฆษณาการเป็นหน่วยงานเดียวที่จัดการรับฟังข่าววิทยุกระจายเสียงของต่างประเทศอย่างเป็นล่าเป็นสัน อดยได้จัดระดมหากคนที่มีความรู้ความสามารถช่วยกัน อดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน ฮินดู เขมร มลายู พม่า ฯลฯ มาช่วยกันทำงาน และได้ฟังจากสถานีรอบบ้านทั่วโลกและไกล ทั้งมิตรและศัตรู"

"คนที่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษที่เข้ามาช่วยในตอนนั้น เท่าที่จำได้มีคุณฉนวน พิชัยศรัทธ คุณสวัสดิ์ คุณอารีย์ อธิธิเกษม คุณสรพรสิริ คุณเมธีพรธม... ตอนนั้นพวกฟังข่าวได้เบียดเสียงกันทีละ 3 บาท ต้องฟังกันอยู่จนตี 1 ตี 2 นอกจากข่าวที่ได้รับเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ภาษาไทยแล้ว ยังมีภาษาเขมรและมลายูด้วย ญี่ปุ่นก็มีการส่งกระจายเสียงเป็นภาษาไทยเหมือนกัน ในตอนปลายสงครามทางอเมริกาได้ส่งวิทยุกระจายเสียงด้วยคลื่นที่แรงกว่าเป็นภาษาไทยทับคลื่นญี่ปุ่นและทำได้แนบเนียนมาก ในตอนแรกญี่ปุ่นก็ไม่ทราบ เพิ่งมาทราบทีหลัง"¹⁸

---

¹⁸ กรมประชาสัมพันธ์, กรมประชาสัมพันธ์ครบรอบ 55 ปี, (กรุงเทพฯ : บริษัทรวุฒิจารพิมพ์ จำกัด 2531) หน้า 17.

สรรพสิริ วิริยศิริ¹⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า "ผมเข้ารับราชการเป็นพนักงานรับฟังข่าววิทยุภาคภาษาอังกฤษที่กรมโฆษณาการ โดยการชักนำของท่านผู้ช่วยอธิบดีไพโรจน์ ชัยนาม ซึ่งตั้งหน่วยงานนี้เป็นครั้งแรกเมื่อประมาณปี 2484 เรามีหน่วยงานที่รับฟังข่าวทั่วโลก...ต่อมาเราก็ใช้วิทยุภาคภาษาต่างประเทศของเราส่งออกไปบ้าง"

สรรพสิริ วิริยศิริ²⁰ เขียนไว้ในหนังสือวันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี ว่า "ตอนนั้นเป็นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ความมี "หูทิพย์" ล่วงรู้ข่าวสารความเป็นไปในโลกไม่ช้าของง่ายสำหรับคนธรรมดา ๆ ที่ไม่สามารถซื้อหาเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้นไว้ฟังข่าวสารจากทั่วโลกได้ พวกเรา "พนักงานรับฟังข่าว" ทั้งภาษาไทยและภาษาที่หากคนมีความรู้มาฟังได้ จึงได้รับมอบหมายให้ฟังแทน ทันทักพอฟังได้เรื่องราวอย่างไรก็รายงานให้รัฐบาลทราบ และนำออกเป็นข่าวทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย"

จางง รังสิกุล²¹ ได้กล่าวถึงเรื่องการรับฟังวิทยุกระจายเสียงจากต่างประเทศว่า "ในสมัยนั้นพวกผม คุณสรรพสิริ และอีกหลายคน ก็เข้าเวรรับฟังข่าวจากต่างประเทศกัน แล้วแต่ใครจะถนัดภาษาไหน ทำให้เรารู้ความเคลื่อนไหวของโลก เช่น ข่าวสงครามก็รู้จากข่าววิทยุต่างประเทศ ข่าวสงครามอินโดจีนก็ตี สงครามเฟลิสซาเบอร์ก็ตี หรือตอนญี่ปุ่นบุกเฟลิสซาเบอร์ก่อนที่จะบุกไทย พวกผมก็ถูกเรียกตัวมาประชุมที่กรมทันที ประชุมมอบหมายหน้าที่ให้ติดตามข่าวกันอย่างละเอียดยิบ...สมัยก่อนมันจำกัดด้วยเครื่องมือสื่อสาร เราต้อง

19 สัมภาษณ์ สรรพสิริ วิริยศิริ, 14 พฤษภาคม 2535.

20 กรมประชาสัมพันธ์, วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี, (ศูนย์ผลิตและเผยแพร่เอกสารกองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์, 2533), หน้า 32.

21 สัมภาษณ์ จางง รังสิกุล, 21 พฤษภาคม 2535.

ฟังวิทยุกระจายเสียงจากต่างประเทศเป็นแหล่งสำคัญ ซึ่งเร็วกว่าวิทยุโทรเลขซึ่งกรมไปรษณีย์โทรเลขเขารับแล้วก็ส่งมาให้เราเป็นประจำ พอฟังเสร็จก็จดลงใบ แล้วรุ่งขึ้นก็ประมวลเสนอคณะรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรี"

"...นอกจากการได้ข่าวต่างประเทศมาจากการรับฟังข่าวของสำนักงานโฆษณาการแล้ว อีกทางหนึ่งก็คือ การได้รับจากทางวิทยุโทรเลข ซึ่งส่งมาทางกรมไปรษณีย์โทรเลข และการรับข่าววิทยุโทรเลขเหล่านั้น ผู้เป็นเจ้าของข่าวไม่ต้องการเงินทองเป็นค่าบารุงอะไร แต่ก็เป็นข่าวจากัดส่งมาไม่กี่แห่ง เป็นข่าวที่เขาแข่งขันกันเพื่อการโฆษณามากกว่า ข่าวโทรเลขที่ได้รับมาฟรี ๆ จึงมาจากวิทยุโทรเลขทรานสรัลชั่น (ทรานสรัลเชอ้น) ของเยอรมันนี่ วิทยุรัทบีของอังกฤษ ตอนหลัง ๆ ก็มีข่าวของรอยเตอร์ ของราดิโอโรมา และสเตปานี (อิตาลี) ดี.เอน.บี. (ของเยอรมันนี่) และโรดเม (ของญี่ปุ่น) ซึ่งสำนักงานโฆษณาการได้แปลหน้ากระดาษพิมพ์ดีด แต่ก็ต้องประสบความสำเร็จลำบากใจตลอดเวลา เพราะสถานทูตของต่างประเทศบางแห่งที่กำลังทำสงครามกันจะต่อว่า และหักท้วงผ่านทางกระทรวงการต่างประเทศของเรามากน้อย ๆ ว่าวิทยุกระจายเสียงของเราล่าเอียงออกข่าวทางประเทศนั้นประเทศนี้มากกว่า บางครั้งก็วัดข่าวที่สำนักงานโฆษณาการเอามาแปลเป็นภาษาไทยว่ายาวเท่านั้นเท่านั้น ก็นิ้วพูดหรือก็ข่าว เราก็ต้องชี้แจงรอดยมิให้เสียความเป็นกลางว่าได้พยายามทำอย่างดีที่สุดแล้ว แต่ข่าวบางประเทศเขามีข่าวและส่งให้มากกว่าในวันหนึ่ง ๆ ก็ย่อมจะได้เปรียบประเทศที่มีข่าวน้อย ซึ่งเป็นผลให้ประเทศนั้น ๆ ต้องแข่งขันกันส่งโทรเลขเพิ่มมากขึ้นให้ทางกรมไปรษณีย์โทรเลขของเรา

การออกข่าวต่างประเทศทางวิทยุกระจายเสียงนี้ เรามีความตั้งใจอย่างยิ่งที่จะให้คนของเรามีความรู้ทันสมัยอย่างน้อยก็ตามสภาพการณ์เท่าที่จะทำได้ในสมัยนั้น ฉะนั้นข่าวที่เรารับเอามาแปลจึงไม่พอ แต่เราได้ข่าวจากการรับฟังข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงของต่างประเทศอีกด้วย และคัดเอาเฉพาะข่าวที่เห็นสมควรที่จะให้คนไทยได้รับรู้ในเรื่องที่กำลังทำสงครามกันด้วยจึงทำให้การรับฟังข่าววิทยุกระจายเสียงของต่างประเทศนี้มีคุณประโยชน์มากขึ้น เมื่อมหาสงครามลูกกลมมากถึงภาคตะวันออกไกล เราไม่มีทางติดต่อกับต่างประเทศได้ และข่าวที่เคยได้รับทางวิทยุโทรเลขก็เพียงของเยอรมันนี่และของญี่ปุ่น เรา

จำต้องได้ข่าวทุกทางเพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร วิทยุกระจายเสียงไม่มีอะไรกัน
เป็นพรหมแดน เราสามารถที่จะรับฟังได้จากทั้งฝ่ายเดียวกันและฝ่ายศัตรู ข่าว
เหล่านี้ถ้ามีคนเพียงพอที่จะช่วยรับฟังก็จะเป็นประโยชน์มาก ฉะนั้นเมื่อมหา
สงครามโลกมาถึงประเทศไทยการที่จะทราบความเป็นไปของโลกภายนอกได้ง่าย
จึงมีเพียงทางการรับฟังจากวิทยุกระจายเสียงของต่างประเทศเท่านั้น"²²

• ไพโรจน์ ชัยนาม²³ กล่าวว่า "ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง
การกระจายเสียงของวิทยุภาคภาษาต่างประเทศมีบทบาทมาก เพราะว่าภาษา
ต่างประเทศที่มันออกไป ทางนั้นเขาฟังเรา แล้วพูดกันตามส่วนที่เรามีอิสระ
ในการออกอากาศ มันมีประโยชน์มาก แม้กระทั่งเสรีไทยเขาก็ฟังจากเราเหมือน
กัน จะโดยตรงหรืออะไรก็ตามคนไทยไม่ได้ร่วมมือกับญี่ปุ่น...แล้วให้มีข่าวออกไป
จากเมืองไทยก็เป็นประโยชน์มาก พวกฝรั่งเขาก็ตั้งเครื่องรับฟังข่าวนี พวกที่อยู่
อินเดียเขาฟังข่าวของเราทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท่านเองเดียวกันกับของ
เรามีคนรับฟังภาษาอังกฤษจากสถานีวิทยุนิว เดลลี สถานีวิทยุพม่าเรามีคนทั้ง
นั้น...ข่าวที่เราออกไปก็ไม่ได้ไปโจมตีอะไรใครหรอกเพราะญี่ปุ่นเขาก็คอยฟังอยู่
ถึงแม้ว่าเขาจะให้เราออกอากาศอย่างอิสระแต่เนื้อหาสาระก็เป็นแต่เพียงบอก
ข่าวคราวว่าอะไรมันเกิดขึ้นในเมืองไทยเท่านั้น จะไปสรรห้ออะไรไม่ได้ทั้ง
นั้น...และเราก็ไม่ได้โจมตีฝ่ายพันธมิตรเขา ถึงแม้บางครั้งญี่ปุ่นจะเขียนบทมาให้
ก็ตาม..."

สุนทร หงส์ลดารมภ์²⁴ ได้กล่าวถึง การใช้ชีวิตวิทยุกระจายเสียงภาค
ภาษาต่างประเทศในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองว่า "พอสงครามเอเชียบูรพาเกิด
ขึ้นและญี่ปุ่นบุกเข้าไทยแล้ว ตอนนั้นเราลำบากมาก เพราะญี่ปุ่นต้องการให้เรา

22 สัมภาษณ์ จานง รังสิกุล, 21 พฤษภาคม 2535.

23 สัมภาษณ์ ไพโรจน์ ชัยนาม, 3 มิถุนายน 2535.

24 สัมภาษณ์ สุนทร หงส์ลดารมภ์, 4 มิถุนายน 2535.

ออกข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อญี่ปุ่นและพยายามที่จะไม่ให้เราออกข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายสัมพันธมิตร คืออังกฤษกับอเมริกา ที่นี้ถึงแม้ว่าเราจะได้ร่วมรบร่วมรุกกับญี่ปุ่นแล้วก็ตาม เราก็ถือว่าอีกการออกข่าวนี้ก็ไม่ควรที่จะออกข่าวด้านเดียว เพราะฉะนั้นทางญี่ปุ่นเขาทำถึงขนาดนี้ คือเมื่อตอนเข้ามาใหม่ ๆ จะมีนายทหารญี่ปุ่นชั้นผู้ใหญ่เข้ามาที่กรมโฆษณาการ แล้วก็มาบอกให้เราพยายามปิดข่าวของพันธมิตรให้หมด ออกเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับฝ่ายญี่ปุ่น เราก็ได้บอกไปว่าอย่างนี้ก็ไปปิดหูปิดตาชาวโลกหมด มันไม่ดี แล้วการที่เราจะไปปิดข่าวจะปิดได้อย่างไร จะให้คลื่นนี้ออกไปได้ คลื่นนั้นไม่ให้ออกทางเทคนิคมันทำลำบาก คือจะให้ปิดคลื่นที่จะไปอเมริกา อังกฤษเสียแล้วให้เปิดคลื่นในประเทศญี่ปุ่นเต็มที... เพราะเรารู้สึกว่าไม่ควรไปเป็นเครื่องมือให้แก่ญี่ปุ่นประเทศเดียว... ผมคิดว่าทางกลุ่มเสรีไทยได้รับประโยชน์จากวิทยุคลื่นสั้นของเรามาก เพราะว่าเมืองแคนดี้ อยู่ใกล้ ๆ กับกรุงโคลัมโบ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศศรีลังกา เป็นหน่วยบัญชาการของพันธมิตร ที่เมืองนี้เขามีเสาอากาศวิทยุสำหรับรับฟังข่าวจากทั่วโลก เขาได้รับฟังข่าวจากประเทศไทยเป็นประจำ... และที่จะเล่าให้ฟังเป็นพิเศษซึ่งน่าสนใจมาก ก็คือว่า ในระหว่างที่ญี่ปุ่นขึ้นเมืองไทย ญี่ปุ่นพยายามให้เราโฆษณาเป็นทานองให้ฝ่ายญี่ปุ่นแข็งแรงและกำลังรุดหน้าไปด้วยดี ให้พยายามด่าอังกฤษและอเมริกาให้มาก ๆ ... ในช่วงสงครามนี้เราก็ตั้งกองบัญชาการพิเศษ สำหรับวิทยุกระจายเสียงขึ้นมา มีคุณพระราชธรรมนิเทศเป็นหัวหน้า ซึ่งได้รับคำสั่งมาจากท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผมในฐานะที่ควบคุมทางวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศก็ต้องขึ้นกับพระราชธรรมนิเทศด้วย แล้วเขาก็มีรายการนายมัน-นายคง ออกเป็นประจำ เป็นบทสนทนาระหว่างนายมัน-นายคง ด่าอังกฤษกับอเมริกา และก็ส่งเสริมญี่ปุ่นมาก และท่านก็ให้ผมออกข่าวทางวิทยุคลื่นสั้นเป็นภาษาต่างประเทศในทานองเดียวกัน ผมไม่ยอมทำ ผมก็บอกว่าท่านครับ สำหรับภาษาไทยจะทำอย่างไรก็ช่างเถอะในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้าฝ่ายโฆษณาระหว่างสงคราม แต่ผมว่าการที่เราออกข่าวเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นทานองที่เราไปด่าเขาอย่างอีรุ่มลุ่มแฉกหรือในทางที่ไม่ดีเป็นการเสียมารยาท และไม่ควรกระทำผมไม่ยอมทำตามท่านแต่ได้ออกข่าวไปตามข้อเท็จจริงเรื่อย ๆ ปรากฏว่ารายการที่นายมัน-นายคงออกอากาศด่าอังกฤษ และอเมริกา ถูกบันทึกไว้ที่เมืองแคนดี้หมด

เลย พอเสร็จสงครามเขาก็เอาเทปนี้มาเป็นหลักฐาน... เพราะฉะนั้นรายการในช่วงนั้นของเราก็เอาข่าวภาษาไทยที่วิทยุภายในประเทศของเราออกเป็นประจำ แปลเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอื่น ๆ ที่มีอยู่ขณะนั้นโดยคัดเลือกข่าวที่ไม่ไปกระทบกระเทือนใคร และบางที่เราก็มองเขียนเป็นบทความของเรา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันเข้าพรรษา วันปีใหม่วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา เราก็เขียนบทความเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส โฆษณาออกไปว่าเมื่อเวลาสำคัญ ๆ เราได้ทำอะไรบ้างเพื่อเป็นการโฆษณาให้เห็นซึ่งวัฒนธรรมของไทยเรา ส่วนข่าวที่ทำเป็นประจำวันเราก็เลือกเอาข่าวที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ การเมือง มาออกเป็นประจำ"

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลไทยได้เห็นความสำคัญของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศมากขึ้นเนื่องจากได้มองเห็นแบบอย่างการดำเนินงานทางด้านการกระจายเสียงของประเทศคู่สงครามคือฝ่ายพันธมิตรและฝ่ายเยอรมัน ได้ใช้ประโยชน์จากการส่งกระจายเสียงเพื่อตอบโต้ โจมตีซึ่งกันและกันรวมทั้งการโฆษณาชวนเชื่อ และลอบขั้วญทาลังใจให้กับพวกพ้องของตน ดังนั้นในการดำเนินงานทางด้านกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของไทยในยุคนี้จึงได้มีการเสนอรายการข่าว และบทความเพื่อเผยแพร่ให้ชาวต่างประเทศได้มองเห็นถึงความเป็นกลางของประเทศไทยในสายตาของชาวโลก ถึงแม้ว่าขณะนั้นประเทศไทยจะตกอยู่ในฐานะค่อนข้างลำบาก เพราะเนื่องจากได้มีกำลังพลของญี่ปุ่นซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับฝ่ายพันธมิตรเข้ามาดำเนินการอยู่ในประเทศไทย และในระยะนี้เองการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศก็ได้เปิดการกระจายเสียงภาคภาษาญี่ปุ่น อินเดีย และพม่าขึ้นตามสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้น แต่ในการเสนอข่าวสารและบทความที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของไทยยังคงนำเสนอเนื้อหาสาระที่ค่อนข้างจะเป็นกลางไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

การดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2489-2500 และเชื่อมต่อมาจนถึงยุคปัจจุบัน)

เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม และจอมพล ป.พิบูลสงคราม ถูกจับในฐานะอาชญากรสงคราม ในปี พ.ศ. 2487 สมสุข หินวิมาน²⁵ ได้สรุปเหตุการณ์จากข้อเขียน ของสรรพลีรี วิริยศิริ และอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ว่า

"ช่วงรอยต่อภายหลังสงครามนั้น สถานการณ์บ้านเมืองที่มีรัฐบาลพลเรือนเข้ามาบริหารประเทศค่อนข้างสับสน และมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลกันหลายครั้ง แต่หลังจากนั้นเพียง 3 ปี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็สามารถกลับมามีอำนาจทางการเมืองได้อีกครั้ง..."

"ภายหลังรัฐประหาร 2494 กลุ่มทหารและตำรวจมีอำนาจทางการเมืองมากขึ้น จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงต้องอาศัยการถ่วงงับดุลทางการเมืองของทั้งสองฝ่ายโดยการอาศัยการสนับสนุนจากประเทศตะวันตก ด้วยการเข้าร่วมกลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ... เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนสมัยนั้นโดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียง จึงดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเห็นได้ชัด"

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจ ซึ่งถือว่าเป็นการสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยสมบูรณ์

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2488 ประเทศชาติได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติอีกครั้งหนึ่ง กรมโฆษณาการก็ได้พัฒนางานวิทยุกระจายเสียงทั้งทางด้านเทคนิคและด้านรายการให้ก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

---

²⁵ สมสุข หินวิมาน, "วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกับความชอบธรรมของรัฐ : วิเคราะห์รายการข่าวภาคถ่ายทอด", (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 51-52.

การเปลี่ยนชื่อกรมโฆษณาการ เป็นกรมประชาสัมพันธ์

ในวันที่ 8 มีนาคม 2495 มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 1) กำหนดให้เปลี่ยนชื่อ "กรมโฆษณาการ" เป็น "เป็นกรมประชาสัมพันธ์"

วันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2495 มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมประชาสัมพันธ์ ในสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2495 แบ่งส่วนราชการกรมประชาสัมพันธ์ โดยในราชการบริหารส่วนกลาง ให้มีการก่อตั้งกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ แบ่งเป็น 3 แผนกคือ

1. แผนกจัดรายการ
2. แผนกบทความ
3. แผนกบันเทิง

และมีแยกออกเป็นแผนกภาษาเอเชีย แผนกภาษายุโรป และแผนกแลกเปลี่ยนรายการ

และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้เอง ได้มีการปรับปรุงกิจการวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น มีการซื้อเครื่องส่งขนาด 50 กิโลวัตต์ มาตั้งออกอากาศที่ซอยอารีย์ ถนนพหลโยธิน เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2496 โดยใช้ห้องส่งที่กรมประชาสัมพันธ์ถนนราชดำเนินกลาง เป็นสถานีออกอากาศ²⁶

เกี่ยวกับการดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ในช่วงนี้จางง รังสิกุล²⁷ กล่าวว่า "ในช่วงที่ผมเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศมันคาบเกี่ยวกับช่วงสงครามโลก มีการกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส พม่า มาเลย์ และจีน...ตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ดูเหมือนทางราชการไม่ค่อยให้ความสนใจกับภาคภาษาต่างประเทศมากนัก งบประมาณมีจำกัด

²⁶ กรมประชาสัมพันธ์, กรมประชาสัมพันธ์ครบรอบ 55 ปี

(กรุงเทพฯ : บริษัทวรรณคดีการพิมพ์ จำกัด, 2531), หน้า 35.

²⁷ สัมภาษณ์ จางง รังสิกุล, 21 พฤษภาคม 2535.

การทำรายการก็เป็นบทความ มีข่าว มีการทำรายการสนทนา การดำเนินรายการ ในช่วงนี้ก็ เป็นเรื่องของการเสนอข่าว เสนอเพลงไปตามเรื่อง"

สมจิตต์ สิทธิชัย²⁸ ได้กล่าวถึง การดำเนินงานของวิทยุกระจายเสียง ภาคราชการต่างประเทศว่า "เริ่มแรกดิฉันไปอยู่กองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ในสมัยคุณฉานง รังสิกุล... อย่างที่รู้ในสมัยสงครามโลก วิทยุกระจายเสียงภาษา ต่างประเทศมีบทบาทมากเหลือเกินทั้งในด้านโฆษณาชวนเชื่อ ในด้านการให้ข่าว แก่ฝ่ายตนเองหรือให้แก่ราษฎร เมื่อมีอะไรเกิดขึ้น...พอหลังสงครามโลกบทบาทก็ ลดลงไป ในช่วงแรก ๆ ยังไม่มีการแบ่งงานเป็นแผนกเพราะมีคนทำงานน้อยมาก เพราะฉะนั้นจึงยังไม่มีการแยกงาน...ต่อมาดิฉันก็มาเป็นหัวหน้าแผนกบทความ ก็ หาเรื่องที่จะเขียนออกไปตามความเหมาะสม ...ดิฉันเข้ามาทำงานที่กรมประชาสัมพันธ์ในช่วงที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี คงจะเป็นราวปี 2490 หรือก่อนหน้านิดหน่อยในช่วงที่ดิฉันเข้ามาทำงานอยู่ก็ไม่มีเหตุการณ์อะไรหนัก หนาระหว่างประเทศถึงขนาดที่คิดว่าจะต้องใช้วิทยุของเราช่วยประเทศชาติบ้าน เมืองได้ เราก็ทำกันวันแ่งของ ความสันติความเข้าใจซึ่งกันและกัน

...ในส่วนของการส่งกระจายเสียง เมื่อทำ ๆ ไปแล้วก็มีความรู้สึก ว่ามันคงไม่ข้ามรั้วฟ้าเมืองไทยไปถึงไหน แต่ก็ปรากฏว่ามีคนฟังจากต่างประเทศส่งจดหมายเข้ามาบอกว่าสามารถรับฟังคลื่นของเราได้ ...เราก็ภูมิใจภูมิใจกันไป ตื่นเต้นว่ามันส่งออกไปได้ ถามช่างเขาก็บอกว่าเป็นไปได้ คือสัญญาณมันออกไป การรับฟังก็ควรจะรับฟังได้บ้าง แต่จะชัดเจนจริงจังมันคงไม่ใช่ แต่เราก็ดีใจว่า ประเทศนี้ประเทศนั้นรับได้... แต่ก็รู้แก่ใจว่ามันไปไม่ได้ถึงไหนหรอก เพราะว่าขนาดคลื่นของเรามันไม่ใช่ขนาดคลื่นที่เป็นมาตรฐานสากลเพื่อที่จะส่งออกไปยังทิศ นั้นทิศนี้ได้อย่างแท้จริงที่รู้ได้ก็เพราะว่าองค์การวิทยุระหว่างประเทศ เขาก็มีเกณฑ์ เหมือนกันเกี่ยวกับเรื่องย่านความถี่ทางคลื่น ...วันดีคืนดีทางองค์การสากลเขา

²⁸ สัมภาษณ์ สมจิตต์ สิทธิชัย, 24 พฤษภาคม 2535.

ก็เขียนจดหมายมาถึงเราว่าคลื่นที่ทาน้ำซ้อยู่มันไปรบกวนคนนั้นคนนี้ เราขออนุญาตทางสากลเขาหรือเปล่า เราก็บอกว่าเปล่าและขอให้เราเปลี่ยนคลื่นส่งเสียอะไรอย่างนี้ เราก็ไปตามหัวหน้าช่างเขาดูเขาก็บอกว่ามันเป็นกฎเกณฑ์ ก็เป็นอันรู้ว่าจะต้องขออนุญาตต่อทางองค์การสากลเสียก่อน แต่ช่างเขาก็บอกเราว่าจริง ๆ แล้วมันไปได้ไม่ไกลหรอกเพราะกำลังส่งมันน้อย ... เราก็เลยทางบประมาณขอไปเพื่อขยายกำลังส่งให้มันสูงขึ้น ซึ่งรัฐบาลก็คงจะเห็นด้วย แต่ว่ามันก็ยังไม่ได้รับความคิดว่ามันเป็นเรื่องสำคัญหนักหนา เมื่อไปเปรียบเทียบกับเรื่องปากท้องของประชาชน กับการที่จะต้องเสียสตาจ์ไปสร้างกำลังเพื่อส่งเสียงไปในอากาศเพื่อทำให้ใครเขาได้ยินหรือได้ยินประเทศไทย ... กำลังคนก็ค่อยเป็นค่อยไปตามเรื่องของมัน ปีหนึ่งก็ได้ลูกจ้างเพิ่มขึ้นมาอีกคนหนึ่ง เราก็พยายามเท่าที่จะทำได้ และหลังจากที่คุณจาง รังสิกุล ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้อำนวยการกองการต่างประเทศ คุณวิศิษย์ อาภาพร ก็ขึ้นมาเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศแทน ขณะนั้นดิฉันยังเป็นหัวหน้าแผนกบทความ ... ดิฉัน มาเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศประมาณปี พ.ศ. 2507 หรือ 2508 ..."

ประไพ ศิวเสณ²⁹ ได้เล่าถึงการดำเนินงานเมื่อเข้ามาทำงานที่แผนกวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศเมื่อเดือนธันวาคม 2494 ว่า " ตอนนั้นเป็นแผนกวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ขึ้นอยู่กับกองการต่างประเทศ มี ดร.วิทย์ ศิวศิริยานนท์ เป็นผู้อำนวยการกองการต่างประเทศ คุณจาง รังสิกุล เป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ...ในช่วงนั้นการออกอากาศ เรามี 2 ภาคคือภาคกลางวันเรียกว่า ภาค North American Service คือช่วงเวลา 11.30 น. - 12.30 น. มีออกภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ส่วนภาคเย็นเป็นภาค General Oversea Service เป็นภาคภาษาต่างๆ ที่เรามีอยู่ทั้งหมด... ตอนนั้นการออกอากาศภาคเช้ายังไม่มี แต่เราก็ถือเอาภาคภาษาอังกฤษเป็นสำคัญ มีออกอากาศทั้งตอนกลางวันเรียกว่าการกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษ 1 ส่วนใน

²⁹ สัมภาษณ์ ประไพ ศิวเสณ, 11 พฤศจิกายน 2535.

ตอนเย็นก็มีภาคภาษาอังกฤษ 2 คือรวมอยู่ในภาค General Oversea Service ด้วยจนกระทั่งมีการเพิ่มการกระจายเสียงภาคเช้าในสมัยคุณสมจิตต์ สิทธิชัย การกระจายเสียงภาษาอังกฤษก็เพิ่มเป็น 3 ภาค...ลักษณะเนื้อหาของข่าวในช่วงนั้นก็เหมือนกับปัจจุบันคือข่าวในประเทศกับข่าวต่างประเทศ มีกองการต่างประเทศเป็นคนทำเองโดยเอาข่าวจากกองข่าวในประเทศมาแปล และอีกส่วนหนึ่งกองการต่างประเทศมีเจ้าหน้าที่รับฟังข่าวจากต่างประเทศด้วย เรียกว่า "แผนกรับฟังข่าวต่างประเทศ ... ก็พอจะสรุปให้ฟังได้ว่า ภาคภาษาต่างประเทศของเราเริ่มแรกก็เป็นแผนกกระจายเสียงต่างประเทศต่อมาปรับเป็นกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ภาคภาษายุโรปก็ยังคงมี 2 ภาษาเหมือนเดิมคืออังกฤษและฝรั่งเศสต่อมาก็มีการเพิ่มภาคภาษาเอเชียมากขึ้นดูเหมือนในช่วงนี้คือ พ.ศ. 2495 ก็เปิดภาษามลายูปี 2496 มีภาษาจีนกลาง ภาษาลาว และภาษาไทย และเมื่อเป็นกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศนั้น ส่วนงานก็แบ่งออกเป็นแผนกจัดรายการ แผนกกระจายเสียง แผนกบันเทิง แผนกธุรการ และแผนกวิทยุสัมพันธ์ต่างประเทศซึ่งทำหน้าที่ติดต่อกับต่างประเทศ มีคุณจาง รังสิกุล เป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศเป็นคนแรก ... ต่อมาประมาณปี 2507 คุณสมจิตต์ สิทธิชัย ก็เข้ามาเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ... ได้มีการปรับปรุงการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศหลายด้านด้วยกัน"

ประทุม จุฑะเกาศลย์³⁰ ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ โดยเริ่มเข้ามาทำงานในปี พ.ศ. 2495 ในสมัยที่คุณจาง รังสิกุล เป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศว่า "ช่วงนั้นรายการที่ออกอากาศไม่ค่อยมากเหมือนเดี๋ยวนี้ ตอนนั้นมีภาษาจีน มลายู ภาษาไทย อังกฤษ บทความก็เป็นเรื่องที่ตัดออกจากภาษาไทยแล้วนำมาแปลเป็นภาษาอังกฤษ และฝรั่งเศส ... การทำข่าวก็เอาข่าวภาษาไทยมาแปล ช่วงนี้การดำเนินงานทาง

³⁰ สัมภาษณ์ ประทุม จุฑะเกาศลย์, 15 สิงหาคม 2535.

ด้านข่าวมีเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องของเทศกาล และวันสำคัญต่าง ๆ ไม่ค่อยจะมีอะไรน่าสนใจมากนัก มีนโยบายของรัฐบาลบ้าง ท่องเที่ยวบ้าง... นโยบายจากผู้ใหญ่มีเป็นบางช่วง อย่างเช่น ตอนที่คอมมิวนิสต์ออกอากาศโจมตีประเทศไทยตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2496 จนถึงประมาณกว่า 10 ปี ทางอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ก็สั่งให้ตอบโต้ออกไปบ้าง ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้ใหญ่ แต่โดยปกติแล้วในส่วนภาคภาษาต่างประเทศเราก็ทำของเราไปเอง ...มันเหมือนกับเป็นจิตสำนึกเท่านั้นเอง... แต่พอในช่วงที่คุณสมจิตต์เข้ามาได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานมากทีเดียว คือเดิมทีเดียวเราไม่มีคนทำข่าวประจำวันเป็นเพียงแต่นำข่าวภาษาไทยจากกองข่าวในประเทศแล้วแปลออกเป็นภาษาต่าง ๆ ออกไปทั้งคืนเลยก็ทีเดียว แต่พอที่สมจิตต์เข้าเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงให้มีคนทำข่าวประจำวัน คือมีการตัดแปลงเอามาเรียบเรียงใหม่แล้วคัดเลือกข่าวที่มันน่าจะเกี่ยวกับที่ต่างประเทศเขาสนใจมาแปลเป็นภาษาต่างๆ ส่วนภาษาอังกฤษก็ยังคงเอามาจากกองข่าวต่างประเทศ"

รายงาน สภาครพนธ์³¹ ได้พูดถึงนโยบายของรัฐบาลต่อการดำเนินงานของวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศว่า "... จริง ๆ แล้วนโยบายที่จะให้ภาคภาษาต่างประเทศทำอะไร ท่านก็กว้างไว้กว้าง ๆ ไม่มีนโยบายที่แน่นอนเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศทางสื่อวิทยุกระจายเสียง ... กองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศตั้งขึ้นมาในสมัยคุณจางง รังสิกุล งานก็เดินเรื่อย ๆ ส่งกระจายเสียงกันอยู่ ภาคเช้า ภาคกลางวัน และก็ภาคเย็น เป็นอยู่อย่างนี้เป็นเวลาดังนั้น คนทำงานของเราก็มีไม่มากนักก็แบ่ง ๆ กันทำไป ... อันที่จริงตอนที่เราส่งออกไปนอกประเทศยังไม่มีใครรู้เลย แม้แต่คนของรัฐบาลรัฐมนตรีบางคนก็ยังไม่รู้ว่ามีมีการส่งกระจายเสียงไปต่างประเทศ นี่ก็ความจริงเราก็ส่งกระจายเสียงไปต่างประเทศไปตามปกติ ก็อาจเรียกได้ว่าไม่มีผลงาน วันหนึ่งอาจมีจดหมายส่งเข้ามา 2-3 ฉบับ เราก็ตอบไป ..."

³¹ สัมภาษณ์ รายงาน สภาครพนธ์, 12 พฤษภาคม 2535.

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงระหว่างปี 2500-2510 ซึ่งเป็นยุคเชื่อมต่อระหว่างการครองอำนาจของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับจอมพลถนอม กิตติขจร การดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การนำเสนอรายการหรือข่าวยังคงดำเนินการไปตามปกติ ผู้ปฏิบัติจะเป็นผู้พิจารณาทางด้าน การเสนอข่าวสารตามกรอบประเพณีคือ นโยบายของรัฐบาล ข่าวทางด้านศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวและเทศกาล หรือวันสำคัญ ๆ ของไทย จนกระทั่งถึงสมัยของคุณสมจิตต์ สิทธิชัย ซึ่งเข้ามาเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ประมาณปี 2507 การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรายการต่าง ๆ พัฒนาไปในรูปแบบที่เป็นสากลมากขึ้น และนอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาการกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษซึ่งแต่เดิมทำการกระจายเสียงเฉพาะเพื่อผู้ฟังในประเทศเท่านั้นให้สามารถ รับฟังภายในประเทศได้ด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงสำคัญของการดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของประเทศไทย

การเปิดดำเนินการกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษเพื่อผู้ฟังในประเทศ

ประมาณปี พ.ศ. 2510 มีการออกอากาศภาคภาษาอังกฤษทางวิทยุกระจายเสียงหลายสถานี เริ่มจากรายการ "เออร์ลี่เบิร์ดโชว์" ทางสถานีวิทยุ ท.ท.ท. และต่อมาบริษัท เค. วัฒนา ซึ่งเป็นราชานั่งสีพิมพ์ของอังกฤษ ลอร์ดทอมป์สัน ได้จัดตั้งขึ้นและดำเนินการเครือข่ายวิทยุในประเทศไทย กองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศเห็นว่า ควรจะออกอากาศข่าวภาษาอังกฤษของทางราชการให้สถานีวิทยุเหล่านี้ถ่ายทอด เพราะมีข้อกำหนดให้สถานีวิทยุถ่ายทอดข่าวอยู่แล้ว แทนที่จะให้ผู้ฟังชาวต่างประเทศต้องขาดช่วงการฟังรายการภาษาอังกฤษมาเป็นข่าวภาษาไทยซึ่งตนไม่เข้าใจและอาจปิดวิทยุไปเลย จึงใช้คลื่น เอฟ.เอ็ม ให้เป็นวิทยุภาคภาษาอังกฤษเพื่อผู้ฟังในประเทศ³²

³² กรมประชาสัมพันธ์, วันวิทยุกระจายเสียง ครบรอบ 60 ปี (ศูนย์ผลิตเผยแพร่เอกสาร กองวิชาการกรมประชาสัมพันธ์, 2535), หน้า 72.

สมจิตต์ สิทธิชัย³³ กล่าวว่า "รัฐบาลมีภาคภาษาต่างประเทศของ รัฐบาล แต่ก็เพื่อคนต่างประเทศไม่ใช่เพื่อคนในประเทศ เมื่อดิฉันได้ไปทำงานกับ วิฑู ท.ท.ท. ด้วยก็เลยคิดว่าน่าจะให้คนในประเทศได้ฟังด้วย ก็เลยขออนุมัติเปิด สถานีภาคภาษาอังกฤษสำหรับคนต่างประเทศในประเทศไทยที่ ท.ท.ท. และขออนุมัติไม่ถ่ายทอดข่าวภาคภาษาไทยตอนแตรมวงเช้า เพราะถ้าถ่ายทอดข่าวภาค ภาษาไทยคนต่างประเทศเขาฟังไม่รู้เรื่อง ... ในช่วงนั้นข่าวภาคภาษาอังกฤษ ของกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศก็มีออกอากาศทางคลื่นสั้น แต่ก็ออกตาม เวลาของเขา คือ เวลาสิบเอ็ดโมงกว่า ก็หลายภาษาด้วยกัน รู้สึกออกภาษาละ ครึ่งชั่วโมง... คือไม่ใช่เวลาที่คนในประเทศเขาฟังได้... เมื่อดิฉันกลับมาเป็น หัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ก็ได้เสนอผู้อำนวยการประชาสัมพันธ์ ขออนอกอากาศภาคภาษาอังกฤษเพื่อผู้ฟังในประเทศด้วย เพราะขณะนั้นรายการ ภาคภาษาอังกฤษในช่วงเช้ายังไม่มี อดยเสนอขอเปิดภาคเช้าตั้งแต่ 6.00 น.- 7.00 น. ซึ่งตอนนั้น ดร.วิฑู ศิวศรียานนท์ เป็นรองอธิบดีฝ่ายต่างประเทศ ก็ได้อนุมัติให้ทำวิทยุคลื่นสั้นของวิทยุภาคภาษาต่างประเทศ คือคลื่นของคลื่นสั้นออก อากาศ...และคุณร้ายง สาครพันธ์ ก็ทำหน้าที่ต่อมา"

ร้ายง สาครพันธ์³⁴ พูดถึงการดำเนินการให้มีการกระจายเสียงภาค ภาษาอังกฤษในประเทศไทยว่า "เรื่องการประชุมสัมพันธ์ต่างประเทศด้วยสื่อ กระจายเสียงจริง ๆ แล้วมีความสำคัญมาก เพราะฉะนั้นต่อมาเราก็เห็นว่านอก จากจะกระจายเสียงไปต่างประเทศแล้วแต่คนต่างประเทศที่อยู่ในประเทศไทยไม่ สามารถจะรับฟังได้ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. เป็นสถานีแรกที่ริเริ่มทำรายการภาษา อังกฤษขึ้นมา แต่ต่อมาจอมพล ถนอม กิตติขจร ได้มีคำสั่งห้ามไม่ให้สถานีวิทยุ กระจายเสียงในประเทศไทยทำการกระจายเสียงภาษาต่างประเทศการกระจาย เสียงภาคภาษาอังกฤษของสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ก็ต้องระงับการออกอากาศไป...

³³ สัมภาษณ์ สมจิตต์ สิทธิชัย, 24 พฤษภาคม 2535.

³⁴ สัมภาษณ์ ร้ายง สาครพันธ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2535.

เมื่อเป็นเช่นนี้ทางกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศซึ่งมีการส่งกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษออกไปต่างประเทศอยู่แล้ว มีความรู้สึกว่าการหยุดส่งกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษที่สามารถรับฟังในประเทศได้ไปนั้นจะทำให้ชาวต่างประเทศไม่รู้ข่าวสารของรัฐบาล ถึงแม้ว่าเขาจะรู้จากหนังสือพิมพ์ แต่ก็จะไม่รู้ว่าข่าวสารนั้นเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน คืออาจกล่าวได้ว่าเราต้องการให้ชาวต่างประเทศเหล่านั้นรู้ข่าวสารจากหน่วยราชการจริงๆ...กองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศซึ่งมีคุณสมบัติ สิทธิชัย เป็นตัวตั้งตัวตีได้ขอเปิดการกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษช่วงเช้า...เราไปขอยืมคลื่นจากคลื่นสั้นความถี่ 97 เมกกะเฮิรตซ์ ถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส... ซึ่งตอนนั้นกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศได้เปลี่ยนเป็นฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศแล้วเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2518 โดยมีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนกรมประชาสัมพันธ์...เปลี่ยนกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศเป็นฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ ขึ้นอยู่กับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย"

อย่างไรก็ดี สถานีวิทยุที่ออกอากาศภาษาอังกฤษอื่น ๆ ต้องยกเลิกไป ตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2518 ซึ่งความในหมวด 4 ข้อ 25 มีว่า³⁵

ทุกสถานีจะต้องส่งออกอากาศเป็นภาษาไทย ยกเว้น

1. การแจ้งชื่อ ที่ตั้ง และขนาดความถี่คลื่นวิทยุของสถานีเป็นภาษาต่างประเทศ
2. เพลงที่มีคำร้องเป็นภาษาต่างประเทศหรือการแสดงเพื่อการบันเทิงโดยมีการพูดประกอบเป็นภาษาต่างประเทศ

---

³⁵ กรมประชาสัมพันธ์, วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี (ศูนย์ผลิตและเผยแพร่เอกสารกองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์, 2533), หน้า 72-73.

3. คำให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่กล่าว เป็นภาษาต่างประเทศ
4. การกล่าวอ้างข้อความเพื่อประกอบบทความ ข่าว หรือสารคดี หรือข้อความเกี่ยวกับการโฆษณาในทางการค้า
5. การถ่ายทอดเสียงในฟิล์มจากภาพยนตร์ต่างประเทศ
6. รายการทางวิชาการ
7. ถ่ายทอดรายการสด
8. รายการที่เป็นรายการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ
9. รายการอื่นที่ กบว. ให้ความเห็นชอบ

ระเบียบฉบับเดียวกันนี้ ข้อ 14 ระบุว่า "ห้ามสถานีวิทยุกระจายเสียง ส่งวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้น ยกเว้นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย"

ศันย ศรียาภัก³⁶ อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ (พ.ศ. 2525-2528) ได้พูดถึงนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการดำเนินงานของการกระจายเสียงภาค ภาษาต่างประเทศและการพัฒนาเครื่องส่งกระจายเสียงของภาคภาษาต่างประเทศ ว่า "ตั้งแต่ผมรับราชการมาเป็นเวลากว่า 40 ปี ทางรัฐบาลหรือรัฐมนตรีที่คํานวณนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ให้ความสนาใจน้อยมาก เมื่อมีวิกฤติการณ์เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องปฏิวัติรัฐประหารก็มักคานึงถึงวิทยุในประเทศมากกว่า ที่ส่งออกไปต่างประเทศก็เอาข่าวในประเทศไปแปลออก มันก็เป็นเพียงบอกว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นเท่านั้นเอง...จริง ๆ แล้วในสมัยผมเป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ก็ได้ให้ความสนาใจในเรื่องนี้มากเพราะในช่วงนั้นมีชาติใหญ่ ๆ เข้ามาขอลงทุนติดตั้งสถานีถ่ายทอด เขาได้เห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้แต่เราเองกับไม่พัฒนา... เวลาของเรามันครึ่งๆ กลางๆ เรายังด้อยเรื่องบุคคลากร เรื่องการส่งสัญญาณ เราพยายามขออนุมัติขยายเครื่องส่งหลายครั้ง แต่รัฐมนตรีบางท่านก็ไม่ได้ให้ความสนาใจ แต่บางท่านก็เข้าใจแต่บ้งเื่อว่าจะต้องจ่ายเงินในประเทศเยอะกว่า .

³⁶ สัมภาษณ์ ศันย ศรียาภัก, วันที่ 2 มิถุนายน 2535.

... อย่างไรก็ตามถ้าศึกษาดูก็จะเห็นว่าเราได้เริ่มมีการพัฒนาเครื่องส่งวิทยุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 เป็นเครื่องส่งขนาด 100 กิโลวัตต์"

ส่วนของการพัฒนาเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้นของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กำลังออกอากาศ 100 กิโลวัตต์ นั้น ตามเอกสารหรือจดหมายเหตุแห่งชาติ³⁷ กล่าวว่า "ตามที่กรมประชาสัมพันธ์กำลังติดตั้งเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียง ขนาดคลื่นยาวกำลังออกอากาศ 100 กิโลวัตต์ ที่ตำบลศาลายา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และขนาดคลื่นสั้นกำลังออกอากาศ 100 กิโลวัตต์ ที่ตำบลคลองห้า อำเภอกลองหลวง จังหวัดบึงกาฬ ได้เริ่มงานมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2506 นั้น การเริ่มงานก่อสร้างนี้ได้พบอุปสรรคในเรื่องน้ำ ซึ่งกำลังท่วมทุ่งศาลายา และที่ตำบลคลองห้า อยู่เป็นอันมาก... ครั้นต่อมาถึงปลายเดือนพฤศจิกายน และต้นเดือนธันวาคมนี้ งานจึงรุดหน้าไปได้มาก... ในส่วนเครื่องส่งขนาดคลื่นสั้นที่ตำบลคลองห้านี้ เท่าที่ปรากฏว่าการดำเนินงานยังไม่รุดหน้าไปได้เท่าที่ควรนั้น ก็เนื่องจากกรมประชาสัมพันธ์ต้องการระดมเจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างเทคนิคไปติดตั้งเครื่องส่งขนาดคลื่นยาวก่อน แต่อย่างไรก็ดี ระยะเวลาในการออกอากาศก็จะตกอยู่ในเดือนมิถุนายน หรืออย่างช้าก็กรกฎาคม 2507 เช่นเดียวกัน"

เนื่องจากเครื่องส่งและระบบเสาอากาศที่ใช้ยังมีกำลังส่งน้อยใช้งานมานาน ทำให้รับฟังได้ไม่ชัดเจน ประกอบกับภาวะการณ์ของโลกปัจจุบัน การกระจายเสียงต่างประเทศ มีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจและภาพพจน์ที่ดีของประเทศ กรมประชาสัมพันธ์มองเห็นความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงและเพิ่มกำลังเครื่องส่งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้เสนอโครงการปรับปรุงวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศเพื่อให้สามารถส่งกระจายเสียงครอบคลุมทวีปยุโรปอเมริกาเหนือ เอเชียเหนือ เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ รวมทั้งภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจะเพิ่มการส่งกระจายเสียงภาคภาษา

---

³⁷ "เรื่องการพัฒนาเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้นของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย," หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ข1/24 ธันวาคม 2506.

ต่างประเทศอีก เช่น อาหรับ เยอรมัน และอินเดีย ในการนี้ จำเป็นต้องมีเครื่องส่งใหม่ ขนาดอย่างน้อย 250 กิโลวัตต์ จำนวน 2 เครื่อง พร้อมด้วยอุปกรณ์ห้องส่งและอาคารห้องส่ง ใช้จ่ายเงินลงทุนประมาณ 234.94 ล้านบาท และมีระยะเวลาดำเนินงาน 25 เดือน (พ.ศ.2526-2528)

จากเอกสารหอจดหมายเหตุแห่งชาติ³⁸ ข้าราชการประชุมคณะรัฐมนตรีประจำวันที่ 27 กรกฎาคม 2525 ได้มีการแถลงเรื่อง โครงการปรับปรุงและขยายกิจการวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศระบบคลื่นสั้น ของกรมประชาสัมพันธ์ ว่า "คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการปรับปรุงและขยายกิจการวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศระบบคลื่นสั้นของกรมประชาสัมพันธ์ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอมา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการส่งกระจายเสียงให้ครอบคลุมพื้นที่ทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปเอเชียตอนเหนือ ทวีปออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ประเทศอินเดีย ประเทศปาเกีสถาน และเอเชียใต้ ประเทศตะวันออกกลางและตอนเหนือของแอฟริกา และประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีสัญญาวิทยุที่มีคุณภาพดี สามารถรับฟังได้ชัดเจน เพื่อขยายขอบข่ายการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยฝ่ายต่างประเทศ สามารถส่งกระจายเสียงได้ทัดเทียมกับนานาประเทศซึ่งมีกำลังส่งสูงกว่าอย่างได้ผลต่อไป จึงเห็นสมควรสนับสนุนให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินงานตามโครงการปรับปรุง และขยายกิจการวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศระบบคลื่นสั้นได้ ใช้จ่ายให้ทำการติดตั้งเครื่องส่งขนาด 250 กิโลวัตต์ เครื่องเดียวก่อน และใช้เครื่องส่งที่มีอยู่เดิมเป็นเครื่องสำรอง ใช้จ่ายให้กรมประชาสัมพันธ์ปรับปรุงการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศให้ดีขึ้น และควรจะเน้นด้านข่าวเศรษฐกิจ การลงทุน ความเคลื่อนไหว

38 "เรื่องโครงการปรับปรุงและขยายกิจการวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ," หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ข2/สร/2525/408.

ไหวด้านการเงิน การอุตสาหกรรม สถานภาพความมั่นคงของรัฐ ข้าราชการ
และทรัพยากรของประเทศ การท่องเที่ยวและกฎหมายเกี่ยวกับชาวต่างประเทศ
และเอกลักษณ์ของไทย สำหรับรายการวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์
โดยทั่ว ๆ ไป นั้น ก็ควรจะปรับปรุงคุณภาพของรายการต่าง ๆ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในด้านการใช้ภาษาให้ถูกต้องด้วย สำหรับค่าใช้จ่ายลงทุน จำนวน
147.95 ล้านบาท ให้กรมประชาสัมพันธ์หารือกับสำนักงานประมาและกระทรวง
การคลังต่อไป"

ดุษฎี ศรียาภัย³⁹ ได้กล่าวว่า "เราได้เสนอเรื่องขอปรับปรุงคุณภาพ
เครื่องส่งสำหรับการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศไปยังคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติให้พิจารณารายละเอียด ในตอนแรกก็มี
เสียงไม่เห็นด้วยเป็นอย่างมากที่จะลงทุนด้านนี้ โดยคณะกรรมการพิจารณาได้ให้
เหตุผลว่า ขณะนี้ระบบกระจายเสียงของโทรทัศน์ของโลกมันพัฒนาไปมาก คนไม่
จำเป็นจะต้องฟังวิทยุคลื่นสั้น และทางสภาพพัฒนาฯ ต้องการให้ผมซึ่งเป็นอธิบดีกรม
ประชาสัมพันธ์ขณะนั้นไปชี้แจงเอง... ผมก็ไปชี้แจงและให้เหตุผลถึงความจำเป็น
ที่ต้องมีคลื่นสั้นสำหรับต่างประเทศ เพราะทุกชาติเขามีกัน ถึงแม้จะมีโทรทัศน์ มี
ดาวเทียมมีเคเบิลทีวี มีการสื่อสารที่ทันสมัยก็ตาม แต่ทุกชาติเขาก็มีที่เรียกว่า
'External Services' เพื่อเป็นปากเสียงของชาติ...ขณะนี้เรามีการส่ง
กระจายเสียงเพื่อผู้ฟังในต่างประเทศอยู่แล้วแต่กำลังส่งมันไปไม่ได้ไกลมันเท่ากับ
เป็นการสูญเปล่า เพราะคนในต่างประเทศที่จะรับฟังของเรานั้นรับไม่ได้ ในที่สุด
เราก็ทำโครงการนำเสนอเข้าคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีก็เห็นชอบด้วยใน
หลักการ...และให้ความช่วยเหลือทางการเงินเป็นช่วง ๆ ไป"

³⁹ สัมภาษณ์ ดุษฎี ศรียาภัย, 2 มิถุนายน 2535.

อรุณ งามดี⁴⁰ ได้เขียนถึงการจัดของงบประมาณเพื่อปรับปรุงเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้น เพื่อส่งกระจายเสียงสำหรับผู้ฟังในต่างประเทศว่า "คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติได้พิจารณารายละเอียดและความเหมาะสมของโครงการปรับปรุงและขยายกิจการวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศแล้ว เห็นสมควรสนับสนุนให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการตามโครงการได้ โดยให้ทำการติดตั้งเครื่องส่งขนาด 250 กิโลวัตต์ เครื่องเดียวก่อน และให้กระทรวงการคลังจัดหาเงินกู้ในวงเงิน 147.95 ล้านบาท และให้สำนักงานงบประมาณจัดสรรงบประมาณเป็นค่าก่อสร้างอาคารจำนวน 2 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2525 ได้มีมติเห็นชอบความสำคัญของโครงการ แต่ยังไม่สมควรกู้เงินมาดำเนินการเพื่อการนี้ และให้กรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับสำนักงานงบประมาณ พิจารณาใช้จ่ายจากงบประมาณ โดยให้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโครงการนี้ ให้อยู่ในลำดับแรกที่จะดำเนินการต่อไป และตามโครงการดังกล่าว กรมประชาสัมพันธ์ กำหนดจะสร้างอาคารเครื่องส่งในปี 2526 และซื้อเครื่องส่งใหม่มาเปลี่ยนทดแทนเครื่องส่งเก่าในปี 2527 แต่ปรากฏว่าทางสำนักงานงบประมาณไม่อาจจัดสรรงบประมาณให้ได้ในปี 2526 และ ปี 2527"

ในช่วงเวลานั้นเอง ทางวิทยุ วีโรเอ ของสหรัฐอเมริกามีนโยบายจะมาจัดตั้งสถานีวิทยุคลื่นสั้นในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นสถานีถ่ายทอดวิทยุ วีโรเอ จากสหรัฐ และได้ส่งผู้แทนเดินทางมาพบเจรจากับฝ่ายไทยระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 2 ธันวาคม 2526 และได้มีการออกสำรวจหาที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่จัดตั้ง เครื่องส่งวิทยุคลื่นสั้นในหลายจังหวัดและหลายท้องที่รวมทั้งมีการเจรจารายละเอียดเพิ่มเติมจนเป็นที่ตกลงในหลักการ

---

⁴⁰ กรมประชาสัมพันธ์, กรมประชาสัมพันธ์ ครบรอบ 55 ปี (กรุงเทพฯ : วรวิเทศการพิมพ์ จำกัด, 2531), หน้า 35.

ศรียาภัย⁴¹ ได้กล่าวถึงการขอมาจัดตั้งสถานีถ่ายทอดของ VOA ในไทยว่า "ตอนแรกก็เป็นเรื่องภายนอกว่า รัฐบาลอเมริกันมีปัญหาเกี่ยวกับระบบเครือข่ายวิทยุคลื่นสั้นทั่วโลก ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เป็นปากเสียงของ VOA ไม่สามารถครอบคลุมได้ทั้งหมด เขาอยากจะตั้งสถานีถ่ายทอดในประเทศไทย เนื่องจากเขามีแต่ที่ฟิลิปปินส์แต่ไม่สามารถครอบคลุมในหลายประเทศ เรามีเงื่อนไขในหลักการที่ว่า จะเข้ามาตั้ง เป็นสถานีส่งรายการในนี้ให้ทำได้เฉพาะ เป็นสถานีถ่ายทอด..."

ตามข้อตกลงระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา นอกจากการสร้างสถานีเครื่องส่งกำลังสูงที่ตำบลบ้านหนองไฮ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้ร่วมกันระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาคภาษาต่างประเทศกับวีโรเอ แล้ว กรมประชาสัมพันธ์ยังได้รับเงิน 4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นค่าชดเชยที่ดิน และค่าก่อสร้างอาคารที่ทำการกระจายเสียงภาคต่างประเทศที่กรุงเทพฯ ทดแทนห้องส่งและอุปกรณ์เดิม ซึ่งเก่าแก่และใช้มาเป็นเวลานานแล้ว อาคารที่ทำการกระจายเสียงภาคต่างประเทศนี้ ก่อสร้างที่บริเวณสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ถนนวิภาวดีรังสิต ที่ทำการก่อสร้างแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2530

ศรียาภัย⁴² ได้กล่าวถึงเงื่อนไข และประโยชน์จากการที่สถานีวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศจะได้จากการมีสิทธิใช้เครื่องส่งคลื่นสั้นแรงสูงของวีโรเอว่า "เรามีเงื่อนไขว่า เนื่องจากมันเป็นเครื่องส่งแรงสูงโครงการของเขาใหญ่โตมากหลายพันล้านบาท ก็มีเงื่อนไขต้องเจรจาว่าเราต้องมีสิทธิใช้ เพราะเราไม่มีเงินซื้อเครื่องส่งคลื่นสั้นแรงสูง เช่น 500 กิโลวัตต์ เรามีแต่เพียง 100 กับ 10 กิโลวัตต์ ซึ่งมันไม่ไหวแล้ว เราก็ไปหาที่ตั้งให้เขาในพื้นที่ 3,000 ไร่ ที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นที่ที่เหมาะสมมาก เป็นที่

41 สัมภาษณ์ ศรียาภัย, 2 มิถุนายน 2535.

42 สัมภาษณ์ ศรียาภัย, 2 มิถุนายน 2535.

ตอนและไม้ห่างจากประเทศลาวซึ่งสามารถจะปรับเครื่องส่งไปได้ทั่วเอเชียและหลายภาคทั่วโลก...แล้วก็มีการแลกเปลี่ยนกันว่าเราต้องการพัฒนาเครื่องอุปกรณ์การกระจายเสียง (broadcasting equipment)... เราอยากได้ broadcasting house ห้องส่งกระจายเสียงที่ทันสมัยที่สุด มีระบบคอมพิวเตอร์ใช้ด้วย ทางอเมริกันก็ตกลง จนสามารถสร้างห้องส่งทันสมัยที่ถนนวิภาวดีรังสิตอยู่เดี๋ยวนี้...แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าขณะนี้การก่อสร้างสถานีเครื่องส่งของ VOA ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ คือล่าช้าออกไป แต่ก็ก็เป็นรูปร่างแล้ว...ถ้าเสร็จแล้วตามเงื่อนไขเรามีสิทธิใช้ 1 เครื่อง เราก็สามารถถ่ายทอดสัญญาณจากห้องส่งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ถนนวิภาวดีรังสิตไปยังเครื่องส่งที่ จ.อุดรธานี ออกอากาศทั่วโลก คราวนี้แหละ Radio Thailand ก็จะได้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น...มันจะได้ประโยชน์ในด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งแก่ประเทศชาติและคนไทยด้วยกันเอง"

บุปผา แหลมหลวง⁴³ ซึ่งได้เริ่มทำงานที่เกี่ยวกับการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศตั้งแต่ปี 2492 และเป็นหัวหน้าฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ เมื่อปี 2529 ได้กล่าวถึงการพัฒนาของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศที่เป็นภาคภาษาอังกฤษ และได้แนะนำคลื่นมาออกอากาศให้ผู้ฟังในประเทศได้รับฟังกันว่า " ในช่วงที่ออกอากาศรายการภาคภาษาอังกฤษภายในประเทศ ตอนเริ่มแรกเรามีคลื่น F.M.97 และ A.M.927 ซึ่งรับฟังในประเทศได้ ส่วนระบบคลื่นสั้นเรามี 2 คลื่นด้วยกัน คือ 11905 กับ 9655 กิโลเฮิร์ตซ์ และต่อมากรมประชาสัมพันธ์ซึ่งยังคงมีคลื่นในระบบ FM เหลืออยู่คือ 95.5 กับ 105 แต่เดิมนั้นยังไม่ได้มีการนำมาใช้อะไรเลยและทางกรมวิทยุโทรเลขก็ได้ ท้วงติงมาว่าทำไมกรมประชาสัมพันธ์จึงเก็บคลื่นเอาไว้เฉย ๆ ไม่เห็นนำมาใช้ประโยชน์อะไรเลย ทางกรมประชาสัมพันธ์ก็เลยคิดว่าถ้าเอามากระจายเสียงเป็นภาษาไทยก็จะได้ประโยชน์น้อย เพราะการกระจายเสียงเป็นภาษาไทยมีอยู่แล้ว เป็น

⁴³ สัมภาษณ์ บุปผา แหลมหลวง, วันที่ 28 พฤษภาคม 2535.

จำนวนมาก ตอนนั้นเป็นสมัยของคุณจาง กุมลย์วิสัย เป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ท่านก็เลยบอกว่าให้ใช้คลื่น F.M. 95.5 กับ 105 เป็นคลื่นสำหรับกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษ เพื่อที่จะให้ผู้ฟังชาวต่างประเทศได้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษรับฟังมากขึ้น ... และต่อมาก็มีอีกหลายคลื่นที่ออกอากาศ ภาคภาษาต่างประเทศ ... แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่าในสมัยที่คุณมีชัย วีระไวทยะ มาเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2535 ในรัฐบาลของท่านนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน ได้มีคำสั่งให้นำเอาคลื่น F.M.97 ไปดำเนินการกระจายเสียงเป็นภาษาไทยเป็นทานองให้มีการโฆษณาหาเงินได้ ... ทางฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศก็คัดค้านว่า คลื่น F.M.97 นั้นเป็นคลื่นเดียวที่ฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศมีไว้สำหรับออกอากาศภาษาต่าง ๆ ที่รับฟังได้ในประเทศไทย ส่วนคลื่น F.M.95.5 และ F.M.105 ก็จะทำเฉพาะภาคภาษาอังกฤษที่เป็นข่าวในช่วงเวลาบังคับถ่ายทอดเท่านั้นนอกเหนือเวลานี้ก็จะเป็นการดำเนินการเพื่อการค้าทั้งสิ้น แต่ท่านรัฐมนตรีมีชัยไม่ยอมและมีคำสั่งให้นำเอาคลื่น F.M.97 ไปดำเนินการทางธุรกิจดังกล่าว ทำให้ฝ่ายกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศไม่มีคลื่น F.M. ที่สามารถรับฟังได้ภายในประเทศเป็นของตัวเอง ซึ่งทำให้เราผิดหวังมาก เพราะคลื่นกระจายเสียงภาค F.M. ดังกล่าวเป็นของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศมาแต่เริ่มแรก ทำให้เราเหลือเพียงคลื่น A.M.ขนาดความถี่ 927 กิโลเฮิรตซ์ เพียงคลื่นเดียวที่สามารถรับฟังการกระจายเสียงภาคภาษาต่าง ๆ ได้ภายในประเทศ ... อย่างไรก็ตาม นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีต่อการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศของรัฐบาลในแต่ละช่วงที่ผ่านมาก็ไม่เห็นมีการสั่งการอะไรออกมาให้เห็นหรือคนในรัฐบาลบางท่านอาจไม่รู้เสียด้วยซ้ำไปว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมีการกระจายเสียงออกไปต่างประเทศได้ จึงไม่ได้มีนโยบายอะไรสั่งการลงมา แต่ในสมัยนี้เมื่อมีภาคภาษาอังกฤษที่รับฟังในประเทศก็มีผู้ใหญ่ในรัฐบาลที่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษให้ความสนใจพอสมควร ... อย่างไรก็ตามระหว่างเกิดเหตุสู้รบกันในอ่าวเบอริงเมื่อปี 2533-2534 รัฐบาลโดยกระทรวงการต่างประเทศได้ขอความร่วมมือกับกรมประชาสัมพันธ์ โดยฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ ให้เพิ่มรายการภาคภาษาไทยไปยังผู้ฟัง ที่ทำงาน และข้าราชการ

ที่อยู่ทางแถบประเทศตะวันออกกลางขึ้นอีกหนึ่งรายการเป็นเวลา 1 ชั่วโมงเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวของการสู้รบตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่กำลังดำเนินการเพื่อช่วยเหลือคนไทยในตะวันออกกลาง รายการนี้ชื่อ "เพื่อแรงงานไทยในตะวันออกกลาง..."

ชั้น พูลสมบัติ⁴⁴ อดีตผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกล่าวถึงนโยบายและการทำงานของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศว่า "ความจริง แล้วในส่วนรายการต่าง ๆ ที่ฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศทำรายการออกไปต่างประเทศด้วยคลื่นสั้น ไม่ว่าจะ เป็นทางรัฐบาลหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์อยู่ไม่ค้อยจะได้พูดถึงเลย นอกจากนี้ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2534 ที่เกิดเหตุการณ์สงครามอ่าวเปอร์เซีย ช่วงนั้นเป็นสมัยของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ทางกระทรวงต่างประเทศก็ได้ขอความร่วมมือมาว่า ขอให้ทางภาคภาษาต่างประเทศที่ทำรายการทางคลื่นสั้นเสนอรายการขึ้นมาสักหนึ่งรายการ โดยทางกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศจะทาบทามความและข่าวที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือแก่คนไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศแถบตะวันออกกลางเพื่อเป็นการลอบขวัญและให้กำลังใจแก่คนไทยทางนั้น... อันนี้ก็ เป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับกรมประชาสัมพันธ์ ... แต่พอหลังจากที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และได้นายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี และได้มอบหมายให้นายมีชัย วีระไวทยะ เป็นผู้กำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์ ... นายมีชัยเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษดีมาก และได้รับฟังรายการภาคภาษาอังกฤษเป็นประจำ ก็ได้ให้คำแนะนำมาบ้างโดยเฉพาะ เรื่องของผู้ประกาศข่าวภาษาอังกฤษ แต่ก็ไม่ได้มีนโยบายอะไรออกมาเป็นหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นเรื่องของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างๆ ที่เป็นคลื่นสั้น ก็ดูเหมือนว่ามิได้เอาใจใส่อะไรเลย"

⁴⁴ สัมภาษณ์ ชั้น พูลสมบัติ, 2 ธันวาคม 2535.

บุศรา อังสกุล⁴⁵ หัวหน้าฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ (พ.ศ.2535-2536) ได้กล่าวถึงในช่วงที่เข้ามาทำงานในภาคภาษาต่างประเทศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2511 ว่า "ตอนนั้นเป็นกองเรียกกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ เราแบ่งเป็นแผนก คือ แผนกภาษายุโรป แผนกภาษาเอเชีย แผนกแลกเปลี่ยนรายการ แผนกจัดรายการ และแผนกบันเทิง ซึ่งเป็นดนตรีสากล ... ชาวเราก็มีกองข่าวต่างประเทศเป็นฝ่ายทำให้ เราจะทำเป็นเพียงรายการเพลงเล็กๆ น้อย ๆ เท่านั้น เวลานั้นการกระจายเสียงภาคเข้ามิดยังไม่มี... ภาคภาษาต่างประเทศเริ่มรายการตั้งแต่ 11 ทุ่มเช้า เป็นต้นไป... ส่วนรายการภาคเข้านั้นมาเพิ่มขึ้นในสมัยคุณสมจิตต์ สิทธิชัย เป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศเพราะต้องการให้คนต่างชาติในประเทศไทยได้ฟังด้วย... นโยบายในการเสนอข่าวสารของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศจริง ๆ แล้วแทบจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง จะเน้นในเรื่องภาพพจน์ของประเทศไทยเสนอแต่สิ่งที่ดี ๆ ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมงานของราชการ ในปี 2516 คนกำลังเห่อประชาธิปไตยข่าวสารของเราก็ออกไปตามเหตุการณ์ในขณะนั้น เป็นข้อเท็จจริงมากกว่าจะไปสนับสนุนฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่ในช่วงปี 2519 ข่าวอะไรที่เป็นประชาธิปไตยก็ เผลอ ๆ ลงข่าวตอนนั้นก็ เป็นข่าวที่จะต่อต้านกับคอมมิวนิสต์ แต่จริงๆ แล้วภาคภาษาต่างประเทศของเราก็ดูเหมือนจะออกไปเรื่อยๆ ไม่ลดทอนเหมือนภาคภาษาไทย ... จริงๆ แล้วบทบาทหรือหน้าที่ของฝ่ายกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในช่วงปัจจุบันนี้ก็ เป็นเรื่องของการทำต่อเนื่องกันมา รายการต่าง ๆ ก็ยังคงเดิมจะมีเพิ่มก็คือรายการ "เพื่อแรงงานไทยในตะวันออกกลาง" คือเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับกรมประชาสัมพันธ์ ทำขึ้นในระหว่างเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย... ส่วนในเรื่องบุคคลากรที่ทำงานทางด้านนี้จริง ๆ แล้วเราขาดคนที่มีความรู้ทางด้านภาษาต่าง ๆ อย่างมาก เราเป็นหน่วยงานราชการการหาคนที่มีความรู้ทางด้านภาษาอย่างเช่นภาษาอังกฤษมาช่วยทำรายการก็หาได้ยากก็ต้องมาฝึกมาอบรมกัน ฉะนั้นในเรื่องของการอ่านข่าว

⁴⁵ สัมภาษณ์ บุศรา อังสกุล , วันที่ 12 ธันวาคม 2535.

เราจึงจ้างผู้ประกาศที่มีความชำนาญทางด้านกรอ่านภาษาอังกฤษมาช่วยอ่าน ซึ่งแต่ละคนมาอ่านให้ด้วยใจรัก ในงานมากกว่าจะคิดถึงผลตอบแทน เพราะค่าตอบแทนที่ได้รับค่อนข้างจะน้อยในส่วนของภาษาต่าง ๆ ที่ออกอากาศ เราก็มียุคภาคภาษาละ 2 คน และบางภาษาก็มีคนอ่านเพียงคนเดียว เราขาดแคลนบุคคลากรมาก ... ในส่วนนโยบายที่มาจากระดับสูงที่เกี่ยวกับกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศไม่ค่อยเด่นชัดนัก แต่ก็ให้กว้าง ๆ จะเน้นข่าวภาคภาษาไทยมากกว่า ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์ก็ตาม ก็มักจะบอกให้เราทำงานโดยอิสระ ซึ่งตามทีจริงแล้วตั้งแต่เริ่มแรกและฟังจากผู้ทำงานมาก่อนก็มักจะบอกว่าการทำงานทั้งหมดนั้นขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของพวกเรากันเอง ซึ่งทราบถึงบทบาท และหน้าที่ตลอดจนกรอบการทำงานของพวกเรากันเองทั้งนั้น ... จะมียุคช่วงหนึ่งคือประมาณปี 2534 เมื่อคุณมีชัย วีระไวทยะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีได้ให้ความสนใจต่อภาคภาษาต่างประเทศมากซึ่งก็คิดว่า เฉพาะภาคภาษาอังกฤษที่ออกอากาศในประเทศไทยเท่านั้น ส่วนภาษาอื่น ๆ ที่ออกอากาศไปต่างประเทศทางวิทยุคลื่นสั้นคงไม่ได้สนใจเลย ท่านผู้นี้ได้แนะนำให้คลื่นวิทยุของภาคภาษาต่างประเทศคือ คลื่น F.M.97 เมกกะเฮิรตซ์ ไปประมูลมาให้เช่าเวลาเพื่อการค้าเป็นภาษาไทย โดยอ้างเหตุผลว่าไม่สามารถหาเงินมาสนับสนุนกิจการอย่างนี้ได้เพราะมันสิ้นเปลืองเงินมาก และคลื่นที่ออกอากาศเป็นภาคภาษาอังกฤษของกรมประชาสัมพันธ์ก็มีอยู่แล้ว 2 คลื่น คือ F.M.95.5 และ F.M.105 เมกกะเฮิรตซ์ ... สำหรับคลื่น A.M. 927 ซึ่งเป็นอีกคลื่นหนึ่งของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศและสามารถรับฟังได้ภายในประเทศ แต่เท่าที่ทางเรารับฟังดูขณะนี้จะทำการถ่ายทอดรายการภาคภาษาต่าง ๆ ของเราคือ จาก 6.00 น. - 9.30 น. เท่านั้น เพราะหลังจากนั้นเขาก็จะเอาไปถ่ายทอดตลาดหลักทรัพย์บ้าง เวลาที่มีประชุมสภาก็จะใช้คลื่นนี้ถ่ายทอดด้วย ฉะนั้นจะพูดว่าคลื่น A.M.97 เป็นของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศดูจะไม่ถนัดปากแล้ว จากแต่เดิมคลื่น F.M.97 และคลื่น A.M.927 อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศเสมอมาออกอากาศไปพร้อม ๆ กับการกระจายเสียงคลื่นสั้น ..."

โดยสรุปแล้วปัจจุบันการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมีคลื่นและความถี่ในการออกอากาศตามตารางที่แสดงไว้คือ

เครื่องส่งและความถี่ที่ใช้ออกอากาศภาคภาษาต่างประเทศ
ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ)

เครื่องส่ง	ระบบ	ความถี่	เป้าหมาย
100,10 KW.	AM. (คลื่นยาว)	927	KHZ. สำหรับผู้ฟังภาคกลาง
10 KW.	คลื่นสั้น	4830	KHZ. สำหรับผู้ฟังในประเทศ
50 KW.	คลื่นสั้น	11905	KHZ. สำหรับผู้ฟังในต่างประเทศ (ยุโรปและเอเชีย)
100 KW.	คลื่นสั้น	9655	KHZ. สำหรับผู้ฟังในต่างประเทศ (ยุโรปและเอเชีย)
10 KW.	F.M.	88	MHZ. ผู้ฟังชาวต่างประเทศในประเทศ
10 KW.	F.M.	95.5	MHZ. ผู้ฟังชาวต่างประเทศในประเทศ
10 KW.	F.M.	97	MHZ. ผู้ฟังชาวต่างประเทศในประเทศ

*หมายเหตุ

คลื่นระบบ F.M. ความถี่ 97 เมกกะเฮิรตซ์ได้ถูกนำไปใช้เป็นคลื่นภาคภาษาไทย เพื่อการค้าในสมัย นายมีชัย วีระไวทยะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2534

จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานของภาคภาษาต่างประเทศ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของการทดลองการกระจายเสียงในสมัยกรมไปรษณีย์โทรเลข ผ่านมาถึงยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง และหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน รายการที่ภาคภาษาต่างประเทศนำเสนอออกไปคือข่าว บทความ และเพลง ส่วนเนื้อหาของสาระของข่าวต่าง ๆ นั้นก็จะเปลี่ยนไปตามปัจจัยตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ของบ้านเมือง หรือนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น แต่รูปแบบของรายการแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปเลย จนกระทั่งถึงประมาณปี 2507 ซึ่งคุณสมจิตต์ สิทธิชัย เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศและต่อยอดยุคของคุณ รวยง สาครพันธ์การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจึงได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทั้งทางด้านรูปแบบ และเนื้อหาของรายการ และเวลาการออกอากาศ ตลอดจนเพิ่มคลื่นส่งซึ่งแต่เดิม รับฟังได้เฉพาะแต่ในต่างประเทศ ให้ผู้ฟังในประเทศสามารถรับ ฟังได้ มีการเสนอข่าวภาคเช้า 7.00-8.00 น. ถ่ายทอดให้ผู้ฟังในประเทศได้รับฟังพร้อมๆ กับผู้ฟังในต่างประเทศ ปัจจุบันการ ดำเนินการออกอากาศรายการต่างๆ ทั้งเพื่อผู้ฟังในต่างประเทศและผู้ฟังในประเทศของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมีผังรายการ ดังนี้

ภาคเช้า ออกอากาศตั้งแต่ เวลา 06.00 - 11.30 น.

การกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษ 1

<u>Languages</u>	<u>Time</u>	<u>Programme</u>
<u>English</u>	06.00 BKT (23.00 GMT)	Opening Announcement Morning Call
	06.30 BKT (23.30 GMT)	Travel Thailand
	07.00 BKT (00.00 GMT)	Newscast
	08.00 BKT (01.00 GMT)	8 o'clock news

	08.10 BKT (01.10 GMT)	Music
	08.30 BKT (08.30 GMT)	Feature
	08.45 BKT (08.45 GMT)	Music Scene (Mon.-Fri.) A Letter From Bangkok (Sat-Sun)
	09.00 BKT (02.00 GMT)	9 o'clock news
		.
	09.10 BKT (02.10 GMT)	Happy Hour (Mon.-Fri.) Music Mine (Sat.-Sun.)
	11.00 BKT (02.00 GMT)	11 o'clock news
	11.10 BKT (04.10 GMT)	Around Town
French	11.30 BKT (04.30 GMT)	French Programme

ภาคกลางวัน ออกอากาศตั้งแต่เวลา 12.00 - 13.00น.

การกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษ 2

<u>English</u>	12.00 BKT (05.00 GMT)	12 o'clock news
	12.10 BKT (05.10 GMT)	Mail Box (Mon.-Fri.) Happy Holiday (Sat.-Sun.)
	12.20 BKT (05.20 GMT)	The Week That Was (Mon.) Press & Public Views (Tue., Thur., Sat.) Talk (Wed., Fri., Sun.)
	12.30 BKT (05.30 GMT)	Newscast

ภาคเย็น ออกอากาศตั้งแต่เวลา 16.15 น. ถึง 23.00

ภาค General Oversea Service

<u>Laos</u>	16.15 BKT (09.15 GMT)	Loas Programme
<u>Chinese (Mandarin)</u>	17.00 BKT (10.00 GMT)	Chinese Programme
<u>Thai</u>	17.00 BKT (10.30 GMT)	Thai Programme
<u>Vietnamese</u>	18.00 BKT (11.00 GMT)	Vietnamese Programme

การกระจายเสียงภาคภาษาอังกฤษ 3

<u>English</u>	18.30 BKT (11.30 GMT)	World News in Brief
	18.40 BKT (11.40 GMT)	Mail Box (Mon.-Fri.)
		Happy Holiday (Sat.-Sun.)
	18.50 BKT (11.50 GMT)	Press & Public Views (Mon.,Wed.,Fri.)
		Talk (Tue.,Thur.,Sat.)
		The Week That Was (Sun,)
	19.00 BKT (12.00 GMT)	Newscast
<u>Cambodian</u>	19.30 BKT (12.00 GMT)	Cambodian Programme
<u>Malay</u>	20.05 BKT (13.05 GMT)	Malay Programme
<u>Japanese</u>	20.55 BKT (13.55 GMT)	Japanese Programme
<u>Burmese</u>	21.20 BKT (14.20 GMT)	Burmese Programme
<u>Thai</u>	22.00 BKT (15.00 GMT)	A Special Programme For Thai Listeners Abroad (รายการเพื่อแรงงานไทยใน ตะวันออกกลาง)

หมายเหตุ

ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2536 ฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้เพิ่มการกระจายเสียงภาคภาษาเบงกาลี (บังคลาเทศ) ขึ้นมาอีกหนึ่งภาษา ออกอากาศในช่วงเวลา 23.00 น.

ต่อมาเมื่อเดือนธันวาคม 2536 ได้มีการสับเปลี่ยน ropyย้ายหัวหน้า ส่วนราชการของกรมประชาสัมพันธ์ คุณอัมพร สโรสมร เข้ามารับตำแหน่งหัวหน้า ฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศแทนคุณบุศรา อังสกุล พร้อมทั้งได้มีการเปิดภาค ภาษาเยอรมันขึ้นมาอีกภาษาหนึ่ง เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2537 และในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ได้ยกเลิกภาคภาษาเบงกาลี เปลี่ยนมาเป็นภาคภาษาอินโดนีเซียแทน อดยมีเหตุผลว่า เนื่องจากนโยบายและแผนปรับปรุงการกระจายเสียงของฝ่าย กระจายเสียงต่างประเทศยังไม่ได้ครอบคลุมไปถึงประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย และประเทศที่ไม่อยู่ในกลุ่มอาเซียน

อนึ่ง ตามโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับวิทยุเสียง อเมริกานั้น ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนเมษายน 2537 เป็นต้นไปการกระจายเสียง ภาคภาษาต่างประเทศจะสามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องส่งใหม่ที่ทางวิทยุเสียง อเมริกาติดตั้งที่ตำบลบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีได้จำนวน 1 เครื่องส่วนอีก 6 เครื่อง สามารถขอใช้ได้ตามที่จะตกลงกัน

ฉะนั้นจากการดำเนินงานของภาคภาษาต่างประเทศจากอดีตจนถึง ปัจจุบัน เราอาจจะมองเห็นได้ว่าการพัฒนามาโดยลำดับ และเมื่อดำเนินการออก อากาศด้วยเครื่องส่งใหม่ที่วิทยุเสียงอเมริกาติดตั้งและมอบให้กับรัฐบาลไทยแล้วนี้ การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศจะสามารถดำเนินการได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพตามที่ต้องการคือครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้จริงตามที่กำหนด

ด้วยเหตุนี้ จึงน่าที่จะมีความจำเป็นในการวางแผนการดำเนินงาน ของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของไทยเสียใหม่ อดยกำหนดกลุ่ม เป้าหมายเวลาการออกอากาศและเนื้อหาสาระรายการทุกภาคภาษาอย่างจริงจัง และให้เป็นสากลมากยิ่งขึ้น